

Landen na de (terug)reis

Praktische informatie bij de re-entry van Mission Kids

Voor zendingsorganisaties, kerken, thuisfrontcommissies, ouders van Mission Kids en Mission Kids

In opdracht van:
Member Care Nederland

Afstudeerproject

Eindproduct

Landen na de (terug)reis

Praktische informatie bij de re-entry van Mission Kids

Voor zendingsorganisaties, kerken, thuisfrontcommissies, ouders van Mission Kids en Mission Kids

In opdracht van:

Member Care Nederland
Maria Austriastr. 704a
1087 KH Amsterdam

Vanuit de opleiding:

Godsdienst Pastoraal Werk aan de
Christelijke Hogeschool Ede
Oude Kerkweg 100
6717 JS Ede

Auteurs:

Deborah Aartsma
Annelies van der Ploeg

Afstudeercoach:

Sabine van der Heijden

Ede, 28 september 2011

Illustratie omslag: *Third Culture Kid*, door Geeske van Voorthuisen-Snetselaar
www.didintle.nl

© 2011, Aartsma, D. en Ploeg, van der A.
Uitgegeven in opdracht van Member Care Nederland
(deborah_aartsma@yahoo.com, annelies567@hotmail.com, info@membercare.nl)

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en/of uitgever.

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Voorwoord	5
Inleiding	6
1. Begrippen en Definities.....	8
1.1 MK: Mission kid	8
1.2 TCK: Third Culture Kid	8
1.3 Gastland	9
1.4 Thuisland/land van herkomst.....	9
1.5 TFC: Thuisfrontcommissie	9
1.6 Re-entry of terugkeer/terugkomst.....	9
1.7 Re-entry Proces.....	9
1.8 Issue.....	9
2. De voordelen van en de uitdagingen in het leven van een Mission Kid	10
2.1 De voordelen van het leven als Mission Kid	10
2.2 De uitdagingen in het leven van een Mission Kid	11
2.2.1 Multicultureel.....	11
2.2.2 Besluiteloosheid	12
2.2.3 Aansluiting vinden bij leeftijdsgenoten	12
2.2.4 Ontworteling en rusteloosheid.....	13
2.2.5 Omgaan met relaties.....	13
2.2.6 Re-entry	14
2.2.7 Onverwerkte Rouw	15
2.2.8 Ontwikkelingsissues.....	16
2.3 Adolescente Mission Kids.....	17
2.3.1 Problemen tijdens de adolescentie	18
2.3.2 Mission Kids in de Adolescentie.....	18
3. Het geloof en Mission Kids	21
3.1 Glazen huis	21
3.2 Bekendheid met christelijke subcultuur	22
3.3 Geloofstwifels	23
3.4 Schuldgevoel	23
4. Opvangnetwerk voor Mission Kids	24
5. Aanbevelingen voor de ouders van Mission Kids	28
5.1 Aanbevelingen met betrekking tot de re-entry	29
5.1.1 Vanuit het buitenland	29
5.1.2 Eenmaal in Nederland	31
5.2 Aanbevolen literatuur voor ouders.....	33
6. Aanbevelingen voor de zendingsorganisaties.....	34
6.1 Aanbevelingen voor zendingsorganisaties om Mission Kids te begeleiden bij de re-entry	35
6.1.1 Aanbevelingen met betrekking tot de voorbereiding	35
6.1.2 Aanbevelingen met betrekking tot re-entry	36
6.2 Aanbevolen literatuur voor zendingsorganisaties	38
7. Aanbeveling voor de kerk waar Mission Kids naar terug keren	39
7.1 Aanbevelingen voor kerken om MK's te begeleiden bij de re-entry	40
7.1.1 Als de Mission Kid nog in het buitenland is:	40
7.1.2 Als de Mission Kid terug is in Nederland	40

7.2 Aanbevolen literatuur voor Kerken	42
8. Aanbevelingen voor de Thuisfrontcommissie	43
8.1 Aanbevelingen voor de Thuisfrontcommissie, om Mission Kids te begeleiden bij de re-entry	43
8.1.1 Aanbevelingen met betrekking tot de voorbereiding:	43
8.1.2 Aanbevelingen met betrekking tot re-entry	44
8.2 Aanbevolen literatuur voor thuisfrontcommissies	45
9. Aanbevelingen voor Mission Kids, door Mission Kids	46
9.1 Na het laatste verlof in Nederland, weer in het buitenland.....	46
9.2 Voorbereiding vóór vertrek naar Nederland.....	47
9.3 Tijdens het re-entry proces	48
9.4 Aanbevolen literatuur voor MK's.....	50
9.5 Interessante websites voor de MK:.....	50
10. Woord van dank.....	51
Bijlage 1: Samenvatting het onderzoek	52
Wat wordt er in Nederland gedaan aan begeleiding van Mission Kids bij terugkomst naar Nederland?	52
Wat doen de ouders?	52
Wat doen zendingsorganisaties?	52
Wat doen kerken?	54
Wat wordt er gedaan door Thuisfrontcommissie	55
Wat helpt Mission kids tijdens de re-entry.	55
In hoeverre wordt er in de behoeften voor Mission Kids tijdens de re-entry voorzien?	56
Hoe ervaren Mission Kids de begeleiding van de verschillende personen en organisaties tijdens de re-entry?.....	57
Gespreksthema's	57
Geholpen bij de re-entry.....	57
Stellingen.....	58
Tips van de MK's	58
Meer informatie:	59
Bijlage 2: Gespreksthema's tijdens de re-entry	60
Bijlage 3: Debriefing van Mission Kids	63
Bijlage 4: Mission Kids en pastorale zorg	65
Bijlage 5: Informatie over Member Care en MK Focus	68
Member Care	68
MK Focus.....	69
Bijlage 6: Gebruikte literatuur en suggesties voor verder lezen	71
Boeken	71
Overige gebruikte literatuur	72
Websites	73

Voorwoord

Beste lezer,

Voor u ligt het boekje *Landen na de (terug)reis*.

Dit boekje is het resultaat van het afstudeeronderzoek van Annelies van der Ploeg en Deborah Aartsma; twee studenten Godsdienst Pastoraal Werk aan de Christelijke Hogeschool te Ede (Evangelische Theologische Hogeschool).

Wij hebben in opdracht van Member Care Nederland onderzocht wat er concreet wordt gedaan aan begeleiding van MK's in Nederland, aan wat voor soort begeleiding MK's behoefte hebben en hoe er in die behoefte voorzien kan worden. De resultaten van ons onderzoek hebben wij verwerkt in dit praktisch bruikbare boekje.

In *Landen na de (terug)reis* worden de voordelen en de uitdagingen in het leven van een MK beschreven, komen de conclusies uit ons onderzoek aan bod en doen wij een aantal aanbevelingen voor de ouders van MK's, voor zendingsorganisaties, voor kerken, thuisfrontcommissies (TFC's), en voor de MK's zelf.

Wij hopen met dit boekje mensen te informeren en inzicht te geven in MK's en hun re-entry proces, en een bijdrage te mogen leveren aan een positieve ontwikkeling op het gebied van begeleiding aan MK's in het re-entry proces.

Annelies van der Ploeg en Deborah Aartsma

Inleiding

Dit boekje is ontstaan naar aanleiding van het afstudeeronderzoek, dat is gedaan door Annelies van der Ploeg en Deborah Aartsma.

Deborah, zelf een Mission Kid (MK), heeft initiatief genomen voor het tot stand komen van dit onderzoek. “Toen ik zelf op vijftienjarige leeftijd terugkwam in Nederland, vielen alle zekerheden van mij weg. Ik had geen plek meer die ik thuis kon noemen. Ik kende de mode en de gewoonten niet en ik had hier geen vrienden. Ik voelde me vaak alleen. En ik miste iemand bij wie ik mijn verhaal kon doen, iemand die écht naar mij luisterde en mij begreep. Ik wist niet bij wie ik terecht zou kunnen. Vrienden had ik nog niet, mijn familie (buiten het gezin) was blij dat we weer terug waren en wist, denk ik, niet goed waar we doorheen gingen. In de jeugdgroep van de kerk voelde ik mij buitengesloten en onze zendingsorganisatie heeft nooit persoonlijk contact met mij gezocht om te vragen hoe het ging. Kortom, in mijn beleving had ik niemand bij wie ik terecht kon, op ons gezin na. Mijn ouders en zusjes begrepen waar ik doorheen ging en hoe ik me voelde. Daar heb ik veel steun aan gehad. Maar zij gingen door hetzelfde proces. Daarom zou het fijn zijn geweest als we iemand buiten het gezin hadden gehad, iemand die wist waar we doorheen gingen en even een stukje met ons 'op zou lopen'.

Door deze ervaring wilde Deborah onderzoeken wat er in Nederland gedaan wordt aan de begeleiding van MK's. Wat doen zendingsorganisaties en andere instanties, maar ook, wat zijn de behoeften van de MK's hierin, en hoe zou er in deze behoeften voorzien kunnen worden?

Annelies is geen MK, maar heeft wel contacten met MK's. “Ik heb gemerkt dat er binnen de huidige cultuur in Nederland en in de kerk, weinig aandacht en begrip is voor MK's. Op dit punt kan, denk ik, wel het een en ander verbeterd worden.”

Annelies heeft zich bij dit onderzoek aangesloten, omdat zij zich tot dit project aangetrokken voelde. Ze merkte dat er binnen de kerken en binnen de huidige cultuur in Nederland weinig aandacht is voor MK's, en ze dacht er dat op dit punt nog wel wat verbeteringen nodig zouden kunnen zijn.

Er werd een opdrachtgever voor het afstudeerproject gezocht. Deze werd gevonden in Member Care Nederland.

Ons afstudeeronderzoek gaat over de begeleiding van MK's in de leeftijd van twaalf tot achttien jaar. We hebben daarvoor literatuuronderzoek gedaan, en een enquête gehouden onder alle zendingsorganisaties die zijn aangesloten bij de Evangelische Zending Alliantie (EZA), en onder de Zending Gereformeerde Gemeenten (ZGG), de Gereformeerde Zendingbond (GZB) en De Verre Naasten (DVN). Daarnaast hebben wij een enquête en interviews gehouden onder MK's in Nederland. Het ging hierbij om MK's in de leeftijd van dertien tot achtentwintig jaar, die tussen hun twaalfde en achttiende jaar terug zijn gekomen naar Nederland, en minimaal één maar maximaal tien jaar terug zijn in Nederland. Dat betekent dus dat dit boekje vooral is gericht op MK's die in de adolescentieperiode terugkomen naar Nederland. We hebben hiervoor gekozen, omdat veel MK's terugkomen tijdens de adolescentieperiode. Dit betekent echter niet dat dit boekje alleen van toepassing is op adolescente MK's. Issues van deze groep MK's zijn bijvoorbeeld ook van toepassing op MK's in een andere leeftijdsgroep. De issues zullen echter voor MK's in een andere leeftijdsgroep op een andere manier spelen. In grote lijnen zullen de aanbevelingen die wij geven echter vaak ook bruikbaar zijn voor jongere MK's.

We hebben ervoor gekozen om elk nieuw hoofdstuk in dit boekje te beginnen met een “You know you're an MK when...” uitspraak, deze uitspraken zijn afkomstig uit de verzameling van Andy en Deborah Kerr. Deze uitspraken zijn ingezonden door MK's uit verschillende landen en zijn voor andere MK's vaak erg herkenbaar. Andy en Deborah Kerr hebben deze uitspraken verzameld en de leukste ervan gebundeld in een klein boekje. We hebben toestemming gekregen om een paar van deze uitspraken te verwerken in dit boekje.

Meer van deze “You know you're an MK when...” uitspraken zijn te vinden op hun website: <http://members.kconline.com/kerr/mk.htm>. Op deze site kun je ook het desbetreffende boekje bestellen.

In de eerste hoofdstukken zullen we de voordelen en uitdagingen in het leven van een MK bespreken, de invloed die culturele overgangen kunnen hebben op de identiteitsontwikkeling van een MK en de invloed die het leven als MK kan hebben op de geloofsbeleving van een MK.

In de hoofdstukken daarna doen wij aanbevelingen met betrekking tot de begeleiding van MK's bij re-entry en gaan wij in op pastoraat, mogelijke gespreksthema's en debriefing.

In de bijlagen beschrijven we kort de organisaties Member Care en MK Focus, geven we een samenvatting van onze gehouden enquêtes en geven we een literatuurlijst met aanbevolen literatuur.

1. Begrippen en Definities

**You Know You're an MK When...
You flew before you could walk.**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je hebt gevlogen voordat je kon lopen.

1

Hieronder zullen we kort de begrippen die we in dit boekje gebruiken, nader definiëren.

1.1 MK: Mission kid

De afkorting 'MK' staat voor 'Mission Kid' of 'Missionary Kid', oftewel in het Nederlands 'zendingskind'. Hiermee bedoelen we iemand die als kind is opgegroeid in het buitenland, omdat zijn ouders daar zendingen waren.

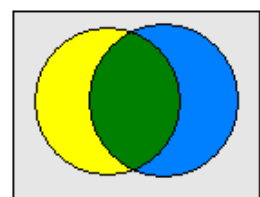
In dit boekje gebruiken we voornamelijk de afkorting, omdat dit over het algemeen een ingeburgerd begrip is in de zendingswereld en veel gebruikt wordt.

1.2 TCK: Third Culture Kid

De afkorting 'TCK' staat voor 'Third Culture Kid', oftewel in het Nederlands 'Derde Cultuur Kind'. Om duidelijk te maken wat een TCK is, gebruiken David Pollock en Ruth van Reken in hun boek *'Third Culture Kids'* de volgende definitie:

*A Third Culture Kid (TCK) is a person who has spent a significant part of his or her developmental years outside the parent's culture. The TCK builds relationships to all of the cultures, while not having full ownership in any. Although elements from each culture are assimilated into the TCK's life experience, the sense of belonging is in relationship to others of similar background.*²

Dit kan visueel worden gemaakt door een gele cirkel (de cultuur van de ouders) voor de helft over een blauwe cirkel (de cultuur van het gastland) te leggen. De middelste kleur wordt dan groen, de cultuur van het kind. Het kind heeft van beide culturen elementen meegekregen, welke het integreert tot een eigen cultuur, de zogenaamde derde cultuur.

Elke MK is een TCK, maar niet alle TCK's zijn MK's. TCK's kunnen ook kinderen zijn van diplomaten, zakenmensen en mensen uit het leger; kinderen die door het werk van hun ouders in het buitenland zijn opgegroeid.³

¹ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

² Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds* (Boston London: Nicholas Brealey Publishing, 2001) p. 19

³ Het boek 'Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds' van David Pollock en Ruth van Reken wordt wel gezien als 'de bijbel' onder de MK/TCK-literatuur. Het is een basiswerk waar veel andere literatuur over MK's en TCK's zich op baseert en uit put. Omdat alle MK's Third Culture Kids zijn, geldt wat in dit boek staat ook voor MK's. Dit boek is dan ook van groot belang geweest voor ons onderzoek. Hoewel ons onderzoek specifiek is gericht op de MK's en niet op

MK's zijn altijd kinderen van zendingswerkers.

1.3 Gastland

Het land waar de ouders als zendelingen werken of gewerkt hebben en waar het gezin om die reden woont of gewoond heeft.

1.4 Thuisland/land van herkomst

Het land van herkomst van de (ouders) van een MK of het land waar een MK definitief naar (terug)keert. 'Terug' staat hier tussen haakjes omdat voor veel MK's de re-entry geen terugkeer is, maar een gaan naar een nieuw land; een land waar de MK vaak wel op verlof is geweest en familie heeft wonen, maar dat hij desondanks niet goed kent omdat hij er niet is opgegroeid.

1.5 TFC: Thuisfrontcommissie

Een thuisfrontcommissie is een groep mensen uit de achterban (gemeente, vriendenkring, familie) van een zending of zendingsgezin, met een ondersteunende taak. Zij behartigen de belangen van de zending en helpen hen vanuit Nederland op financieel, praktisch en geestelijk gebied.⁴

1.6 Re-entry of terugkeer/terugkomst

Met 're-entry' bedoelen we de terugkeer van zendingswerkers en/of hun kinderen naar het land van herkomst. In dit document wisselen we de term re-entry af met het woord terugkeer of terugkomst.

1.7 Re-entry Proces

Met 're-entry proces' bedoelen we het integratieproces dat hoort bij de re-entry. Na de re-entry volgt een proces van wennen in Nederland, vaak gepaard met een cultuurschok, en een proces van (her)integreren in de Nederlandse cultuur.

1.8 Issue

We hebben het in ons boekje onder andere over 'issues' die MK's kunnen hebben. Hoewel het eigenlijk een Engels woord is, wordt het ook wel in het Nederlands gebruikt. Woorden die eraan verwant zijn maar net niet helemaal de lading dekken, zijn: uitdagingen of problemen. Omdat deze woorden de lading net niet helemaal dekken, hebben we ervoor gekozen het woord 'issues' te blijven gebruiken.

TCK's, zullen wij regelmatig van het boek van D. Pollock en R. van Reken gebruik maken. Om die reden zult u ook de term TCK met enige regelmaat zien terugkeren in ons werk.

⁴ Schoonveld, K., *Focus op MK's. Tips voor TFC's die aandacht willen geven aan MK's* (MK Focus, z.p., z.j.), p. 2

2. De voordelen van en de uitdagingen in het leven van een Mission Kid

**You Know You're an MK When...
You speak two languages, but can't spell either.**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je twee talen kan spreken, maar niet kan spellen.

5

Dit hoofdstuk bestaat uit twee delen. In het eerste deel gaan we in op de voordelen die het leven als MK met zich meebrengt, en in het tweede deel bespreken we de uitdagingen oftewel issues die het leven als MK met zich meebrengt. Het kan door dit hoofdstuk lijken alsof het leven van een MK alleen maar moeilijk is en alleen maar uit uitdagingen bestaat. Dit is echter niet het geval, maar wij hebben er voor gekozen de aandacht te vestigen op de uitdagingen, in lijn met ons onderzoek. De meeste MK's die wij zijn tegengekomen zeggen dat ze, ondanks dat het niet altijd gemakkelijk is (geweest), geen andere jeugd gehad zouden willen hebben.

2.1 De voordelen van het leven als Mission Kid

Het leven als MK biedt veel voordelen. Een MK ziet meer van de wereld dan zijn meeste leeftijdsgenoten, leeft tussen verschillende culturen en groeit daarin op, en ontwikkelt daardoor een breder wereldbeeld. MK's leren hoe mensen vanuit verschillende filosofische en politieke perspectieven tegen het leven aankijken, en leren daardoor dat er meerdere zienswijzen in de wereld bestaan en dat er niet één goede of beste manier is. MK's leren omgaan met mensen uit andere culturen. Dit zorgt ervoor dat ze meer begrip hebben voor mensen uit een andere cultuur.

Veel MK's komen door het werk van hun ouders in aanraking met mensen die het moeilijk hebben; met mensen in nood. Ze ontwikkelen een bewegelijkheid voor mensen, en ze zijn niet materialistisch ingesteld.

Door de vele verhuizingen en veranderingen in hun leven, leren MK's omgaan met nieuwe situaties. De ervaring leert hen dat ze na verloop van tijd weer vrienden zullen hebben en de nieuwe cultuur zullen leren. Dit zorgt ervoor dat ze nieuwe situaties met vertrouwen tegemoet treden.

Doordat MK's in het buitenland opgroeien, leren ze vaak meerdere talen spreken, en door de omgang met verschillende culturen zijn ze goed in interculturele communicatie. Ook leren MK's zich vaak snel en goed aan te passen aan een nieuwe cultuur, en maken ze makkelijk vrienden. Dit kan een groot voordeel zijn in hun studie of voor het toekomstige werk.

Nog een voordeel, is dat MK's door het leven in een land waar niet alles voorhanden is, met onvoorziene omstandigheden en waar men soms afhankelijk is van noodgedwongen oplossingen, leren op een creatieve manier te denken en te kijken, waardoor ze met creatieve oplossingen kunnen komen voor problemen.

⁵ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

Verder leren MK's vaak een heleboel handige en praktische vaardigheden die in het gastland nodig en nuttig zijn, maar die in Nederland niet nodig zijn en hier niet of nauwelijks gebruikt kunnen worden. Te denken valt aan: het kunnen spreken van een andere taal, het onderhandelen over de prijs op de markt of het kunnen slachten van een kip. Zou een MK op latere leeftijd weer naar het buitenland verhuizen, dan zouden deze vaardigheden echter weer goed van pas kunnen komen.

2.2 De uitdagingen in het leven van een Mission Kid

2.2.1 Multicultureel

Een MK groeit op tussen verschillende culturen, en veel MK's verhuizen vaak. MK's moeten daardoor regelmatig opnieuw de gewoontes en gebruiken van een cultuur leren. Een MK voelt zich daarom verbonden met verschillende culturen, zonder zich helemaal deel te voelen van één bepaalde cultuur.

Het kennen van de eigen cultuur en zich daarin thuis voelen, is voor mensen belangrijk. Zoals Pollock zo mooi beschrijft in zijn boek, zijn mensen wanneer ze zich cultureel gezien op hun gemak voelen, als een concertpianist die, na vele jaren geïmproviseerd te hebben om de basis onder de knie te krijgen, nu niet meer hoeft te denken over waar de juiste toetsen zitten of wanneer hij het pedaal moet gebruiken of hoe hij bepaalde tonen kan produceren. Doordat hij daar nu niet meer over hoeft te denken en zijn handelingen nu bijna automatisch corresponderen met de notaties op de bladmuziek, kan de pianist de basis die hij geleerd heeft gebruiken om nog mooiere muziek te maken. Volgens Pollock geeft het door-en-door kennen van de eigen cultuur, mensen eenzelfde soort vrijheid. Men weet zonder erbij na te hoeven denken wat in de eigen cultuur gepast is, wat normaal is, wat gewaardeerd wordt en wat niet, wat grappig gevonden wordt, enzovoorts. Dit geeft een gevoel van stabiliteit, van veiligheid en geborgenheid. Een MK die echter steeds opnieuw de beginselen van een cultuur moet leren, blijft proberen om te begrijpen wat er om hem heen gebeurt, in plaats van dat hij er volledig aan deel kan nemen.⁶

Pollock en van Reken beschrijven in hun boek hoe door de jaren heen, veel TCK's bij hen zijn gekomen en hen verteld hebben dat ze zich afvragen wat er mis is met hen, omdat ze het nooit helemaal lijken te vatten of te begrijpen. In wat voor situatie zij zich ook bevinden, regelmatig maken ze naar het schijnt een vergissing of onnozele opmerking. Anderen verwonderen zich over hun schijnbare onwetendheid, terwijl zij zelf achterblijven met een gevoel van schaamte dat ze op sociaal vlak nooit helemaal mee kunnen komen.⁷

Doordat MK's vaak verhuizen en in verschillende culturen opgroeien, voelt een MK zich nooit helemaal deel van één cultuur. Ze integreren daarentegen elementen van de verschillende culturen tot een eigen cultuur. Dit zorgt er echter voor dat ze zich met geen enkele cultuur helemaal verbonden voelen. De enige cultuur waar de meeste MK's zich wel verbonden mee voelen, is de derde cultuur. Deze cultuur delen ze met andere MK's en TCK's. Bij andere MK's en TCK's vinden MK's herkenning. Ze hoeven niet alles uit te leggen en ze voelen zich door andere MK's begrepen.

⁶ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 42

⁷ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 37-39

2.2.2 Besluiteloosheid

Sommige MK's hebben een gevoel van urgentie ontwikkeld: het leven moet nú worden geleefd, want je weet maar nooit wat de toekomst je zal brengen. Deze MK's denken niet lang na als er zich een mogelijkheid voordoet, maar grijpen hun kans. Andere MK's hebben juist meer moeite met het maken van keuzes, worden niet snel ergens enthousiast over en laten het leven op zich afkomen. MK's hebben in het verleden zo vaak meegemaakt dat iets wat ze wilden gaan doen niet door kon gaan of afgebroken moest worden (bijvoorbeeld omdat ze gingen verhuizen), dat ze 'besluiten' om dan maar geen plannen meer te maken.

MK's kunnen het moeilijk vinden om langdurige of bindende beslissingen te maken, zoals het tekenen van een contract of het kopen van een huis. Want dan zit je er aan vast, en wat als er zich dan wat beters aanbiedt of als je weg wilt?⁸

2.2.3 Aansluiting vinden bij leeftijdsgenoten

Veel MK's hebben tijdens de re-entry moeite met het vinden van aansluiting bij leeftijdsgenoten. Hier zijn verschillende redenen voor aan te wijzen:

- Iedereen vindt het beste aansluiting bij iemand uit zijn eigen cultuur. Mensen die altijd in Nederland hebben gewoond, komen uit een andere cultuur dan een MK, daarom is het voor MK's moeilijker om aansluiting te vinden bij Nederlandse leeftijdsgenoten.
- MK's kunnen door hun achtergrond soms niet meepraten met hun Nederlandse leeftijdsgenoten, omdat zij hele andere dingen hebben meegemaakt.
- MK's hebben door hun achtergrond een ander referentiekader en een ander wereldbeeld ontwikkeld, waardoor ze andere interesses hebben dan hun leeftijdsgenoten.
- MK's ontwikkelen vriendschappen volgens een ander patroon dan Nederlanders. Een algemeen patroon voor hoe relaties zich ontwikkelen is als volgt:

1. Oppervlakkig niveau:	Zoals het praten over koetjes en kalfjes – Hoe gaat het met je, waar kom je vandaan, het weer, etc.
2. 'Nog steeds veilig' niveau:	Hier worden nog steeds feiten 'zonder risico' uitgewisseld – zoals waar iemand op vakantie is geweest.
3. Oordelend niveau:	Hier wordt begonnen met uitspraken te doen over politiek, religie en andere zaken waar de ander het mee oneens kan zijn.
4. Emotioneel niveau:	Er wordt begonnen met het delen van gevoelens, zoals over het leven, onszelf of anderen.
5. 'Onthulling' niveau:	De meest intieme gedachten en gevoelens worden gedeeld met de ander, geheime dromen en pijnlijke mislukkingen. Dit stadium vraagt om een eerlijkheid en kwetsbaarheid die leiden tot intimiteit. De meeste mensen hebben in hun leven maar een paar vrienden met wie ze op dit niveau communiceren.

⁸ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 100-101

In andere culturen begint een vriendschap soms bij een ander niveau, en ontwikkelt een vriendschap zich volgens een ander patroon. Ook MK's beginnen een vriendschap vaak vanaf een ander niveau. Ze hebben meestal de neiging snel door niveau 1 en 2 heen te gaan, en beginnen meteen met onderwerpen van niveau 3. Terwijl men in Nederland meestal begint bij niveau 1. Om die reden vinden veel MK's hun leeftijdsgenoten in Nederland, in eerste instantie, maar oppervlakkig en saai. Voor de MK's lijkt het alsof hun Nederlandse leeftijdsgenoten bepaalde onderwerpen niet belangrijk vinden, terwijl hun leeftijdsgenoten nog niet aan deze onderwerpen toe zijn. Deze onderwerpen horen immers bij een ander niveau en de vriendschap heeft zich in hun ogen hiervoor nog niet ver genoeg ontwikkeld.⁹

2.2.4 Ontworteling en rusteloosheid

Voor een MK is de vraag 'Waar kom je vandaan?' niet gemakkelijk te beantwoorden. Bij een MK gaat er een heel denkproces aan het antwoord vooraf: 'Wat bedoelt de ander met de vraag, bedoelt hij mijn nationaliteit, waar ik ben geboren, waar ik nu woon of waar ik nu net vandaan gekomen ben? Of bedoelt hij waar mijn ouders nu wonen of waar ik opgegroeid ben?'

Ook de vraag 'Waar is thuis?' is voor een MK moeilijk te beantwoorden.

Door de vele verhuizingen, raken MK's ontworteld, en ontwikkelen veel MK's een soort 'migratory instinct', ook wel 'itchy feet' genoemd. Ze voelen constant een soort rusteloosheid: ze hebben het idee dat ze niet lang op dezelfde plek zullen blijven. Hierdoor hebben veel MK's moeite om zich te settelen. Het vasthouden aan het verleden, of de verwachting dat de volgende plaats eindelijk een thuis zal bieden, kan leiden tot het gevoel van rusteloosheid. Sommige MK's blijven daardoor niet lang bij één baan of verhuizen vaak. Andere MK's hebben juist een tegenovergestelde reactie. Zij zoeken een plek die ze thuis kunnen noemen en besluiten vervolgens om daar nooit meer weg te gaan.¹⁰

2.2.5 Omgaan met relaties

MK's gaan op verschillende manier met relaties om. Bij de voordelen hebben we geschreven dat MK's makkelijk vrienden maken. Ze staan open voor nieuwe contacten en accepteren mensen zoals ze zijn. Het verschil zit hem echter in hoe de vriendschap zich verder ontwikkelt. Sommige MK's ontwikkelen goede en diepgaande vriendschappen, andere MK's hebben juist moeite om diepgaande relaties te ontwikkelen. Veel MK's zijn bang voor intimiteit, uit angst voor het mogelijk verliezen van de nieuwe vriendschap. Er zijn al veel goede vrienden verhuisd of weggegaan. Doordat ze veel vriendschappen 'verloren' hebben, zijn sommige MK's niet bereid om opnieuw emotioneel betrokken te raken bij relaties. Daardoor blijven nieuwe vriendschappen vaak oppervlakkig of ontwikkelen zich niet verder. Veel MK's trekken onbewust muren om zich heen op, waarmee ze anderen buiten houden die te dichtbij wil komen. Doordat MK's zich emotioneel afsluiten voor nieuwe relaties, voelen ze zich vaak eenzaam.

Sommige MK's ontwikkelen een bepaald mechanisme, om de pijn van het verliezen van een vriendschap te vermijden. Dit wordt in het Engels 'quick release' genoemd. Wanneer vrienden op het punt staan weg te gaan, of als de MK denkt zelf te vertrekken, laat de MK de vriendschap (te) snel los. Als gevolg van de vele

9 Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 133-134

10 Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p.121-129

vriendschappen die de MK verloren heeft, willen sommige MK's geen pijn meer voelen. Sommige MK's weigeren dan om afscheid te nemen. Zelfs wanneer ze het afscheid van een vriend(in) intens voelen, willen ze deze pijn niet erkennen tegenover zichzelf en/of anderen.

Andere MK's hebben zo vaak afscheid genomen van vrienden en/of familie, dat ze niet meer om iemand willen geven. Ze houden zich voor dat ze niemand nodig hebben. Dit is jammer, want als de pijn genegeerd wordt, wordt het ook lastig om blijdschap te voelen en/of te uiten.¹¹

2.2.6 Re-entry

De re-entry is een fase van grote veranderingen. Het leven wat de MK's gewend waren in het gastland is niet meer, en de MK's moeten in Nederland weer een nieuw leven gaan opbouwen. Er zal enige tijd overheen gaan, voordat de MK's gewend zijn en zich thuis zullen gaan voelen. Voor veel MK's is de re-entry naar Nederland de moeilijkste overgang, hoe vaak ze ook verhuisd zijn.

Dit komt onder andere door het verdriet om een wereld die verloren is gegaan, een wereld waar de MK van hield. En door het onbehaaglijke gevoel opnieuw cultureel uit balans te zijn, en het opnieuw moeten proberen een thuis te vinden in een nieuwe plaats met nieuwe mensen.

Wanneer MK's naar Nederland terugkeren, zijn ze in feite 'verborgen' immigranten. Mensen in Nederland verwachten dat een MK hetzelfde is als de andere Nederlanders, hij ziet er immers hetzelfde uit. De MK verwacht ook dat hij hetzelfde zal zijn als de mensen om hem heen, dit is tenslotte zijn eigen land en volk. Maar dan blijkt dat er wel degelijk verschillen zijn. Dingen die iedereen kent en doet, zijn soms onbekend voor de MK; zoals de mode, de taal, bepaald taalgebruik op school, de manier van hoe men zich behoort te gedragen. Vrienden en familie van de MK zijn verbaasd door de onwetendheid van de MK, de MK is toch een Nederlander? Tegelijkertijd begrijpen MK's hun eigen leeftijdsgenoten niet, omdat zij andere interesses, normen en waarden hebben. Dit maakt de MK ook vaak onzeker. Mensen gaan er vanuit dat de MK weet hoe het werkt en de MK kan zich dan dom voelen omdat hij dit juist niet weet. Hoewel de MK qua uiterlijk lijkt op leeftijdsgenoten, delen ze niet hetzelfde wereldbeeld.

Onrealistische angsten dragen ook bij aan een moeilijke overgang. Sommige MK's hebben het gevoel, dat als ze zichzelf toestaan om door de re-entry heen te gaan, ze daarmee 'ontrouw' zullen zijn naar hun gastland toe. MK's zijn bang dat het zou kunnen lijken alsof ze niet van het gastland houden, of dat hierdoor de herinneringen aan het gastland vervagen, of dat de wil om terug te keren naar het gastland af zal nemen. Deze angsten kunnen ervoor zorgen dat MK's het plezier in het heden kunnen verliezen. MK's moeten leren dat het waarderen van de Nederlandse cultuur, niet hoeft te betekenen dat ze de goede dingen van hun gastland ontkennen of zullen gaan verliezen. Andere MK's zijn bang dat ze door te wennen en zich aan te passen aan de Nederlandse cultuur, een belangrijk deel van wie ze zijn zullen kwijtraken en daarmee hun identiteit zullen verliezen. Desondanks willen MK's zich ten diepste 'thuis' voelen, en 'hetzelfde' zijn als de mensen om hen heen.¹²

11 Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The*, p.131-144

12 Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 245-249

2.2.7 Onverwerkte Rouw

Onverwerkte rouw is een van de grootste uitdagingen in het leven van een MK. Het lastige is dat veel mensen, inclusief de MK's zelf, de rouw vaak niet erkennen. MK's hebben een bijzonder en interessant leven gehad, waar zouden ze dan om moeten rouwen? Maar het is juist vanwege dit leven, dat veel MK's rouw ervaren. Veel MK's hebben genoten en gehouden van de dingen en gebeurtenissen tijdens hun kindertijd in het buitenland. Deze dingen zijn vervolgens verloren gegaan tijdens de re-entry; dingen als geuren, uitzichten, geluiden, maar ook vrienden, huis, huisdieren, etc.

Er zijn verschillende redenen waarom deze rouw niet verwerkt wordt:

- Angst om daarmee het goede te ontkennen: sommige MK's denken dat ze door de pijn te erkennen, te kort doen aan de goede en leuke dingen die ze meegemaakt hebben.
- Verborgene verliezen: MK's hebben verschillende ontastbare en immateriële dingen verloren in hun leven. Omdat deze onopgemerkt blijven, blijft het verdriet erom ook onopgemerkt, waardoor er niet om gerouwd kan worden. Voorbeelden van deze verborgene verliezen, zijn:
- Verlies van hun wereld: door één reis met het vliegtuig, verliest een MK zijn hele wereld. Elke boom waar ze in geklommen hebben, elk huisdier wat ze gehad hebben, vrienden die ze gemaakt hebben.
- Verlies van status: veel MK's voelen zich thuis op de plek waar ze wonen en zij en anderen weten wie ze zijn en wat ze bijdragen. In één keer is hun wereld en hun plek daarin weg.
- Verlies van vriendschappen
- Verlies van rolmodellen: MK's die lang op een kostschool hebben gezeten en daardoor bijvoorbeeld niet van hun ouders hebben meegekregen hoe je een vader of moeder kan zijn (voor hun eigen gezinsleven later).
- Verlies van het verleden wat niet geweest is: zoals verdriet over ouders die niet bij de diploma-uitreiking aanwezig konden zijn, en weten dat deze kans zich nooit meer voor zal doen.
- Het ontbreken van 'toestemming' om te rouwen: de omgeving zendt bewust of onbewust het signaal uit naar de MK dat hij niet verdrietig mag zijn. Sommige MK's worden aangemoedigd sterk te zijn en moedig. MK's kunnen zich schuldig of egoïstisch voelen omdat zij verdrietig zijn over het feit dat ze zich achtergelaten voelen, terwijl hun ouders goed werk doen in het buitenland.
- Gebrek aan tijd om te verwerken: rouwen kost tijd, tijd om het verdriet toe te laten, te verwerken, het verlies een plek te geven, het af te sluiten en verder te gaan. Vaak is deze tijd er niet, of wordt er niet voor genomen. Eenmaal in Nederland zijn er vaak allerlei dingen waar aan gedacht moet worden, de MK's moeten zich leren aanpassen aan het nieuwe land en ze moeten beginnen met school of werk, en er is weinig tijd om te rouwen.
- Gebrek aan troost: jammer genoeg zijn er veel mensen die troosten verwarren met bemoedigen, en in plaats van iemand te troosten proberen ze de ander op te beuren. Het kan gebeuren dat ouders tegen hun kinderen zeggen: 'Niet huilen' of 'maak je geen zorgen, je zult weer nieuwe vrienden maken'. Door de pijn en het verdriet niet te erkennen, communiceren de ouders naar hun kinderen dat ze niet verdrietig hoeven zijn. Soms wordt het verdriet vergeleken

met het hogere doel dat het dient, of het verdriet wordt ontkend. Dit gebeurt niet alleen door de MK zelf, maar ook door de volwassenen om hen heen.¹³

2.2.8 Ontwikkelingsissues

Terwijl MK's bezig zijn hun persoonlijke identiteit te ontwikkelen, kunnen ze bepaalde ontwikkelingsissues tegen komen. Eén van deze issues is: *Ongelijkmatige volwassenheid*. Aan de ene kant lijken MK's vaak ouder dan ze werkelijk zijn, aan de andere kant kunnen ze op bepaalde gebieden in de ontwikkeling achterlopen.

Jong volwassen

MK's voelen zich vaak meer thuis bij jongeren die wat ouder zijn dan zijzelf. Daar zijn verschillende redenen voor:

- MK's hebben voor hun leeftijd een brede kennis (van geografie, gebeurtenissen in de wereld en politiek in andere landen)
- MK's hebben over het algemeen veel te maken gehad met volwassenen, waardoor ze gewend zijn met volwassenen om te gaan
- MK's spreken vaak twee of meer talen. Ze worden daardoor blootgesteld aan en nemen deel aan een wereld van culturele diversiteit, waardoor ze meer volwassen lijken
- Veel MK's hebben eerder een besef van zelfstandigheid dan hun leeftijdsgenoten in Nederland

Verlate adolescentie

Hoewel veel MK's op sommige gebieden verder in hun ontwikkeling zijn dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten, lopen ze in andere gebieden achter. Veel MK's maken een verlate adolescentie door, vaak tussen hun tweeëntwintigste en vierentwintigste levensjaar, soms zelfs nog later.

Er zijn verschillende dingen die horen bij de identiteitsontwikkeling en bij het volwassen worden:

- Het ontwikkelen van een persoonlijk besef van identiteit: 'wie ben ik', 'wat maakt mij tot wie ik ben', 'wat is mijn rol in mijn familie en groep'
- Het ontwikkelen en onderhouden van sterke relaties
- Het leren maken van keuzes
- Het ontwikkelen van zelfstandigheid.

Indien mensen de regels van de cultuur kennen, en geleerd hebben keuzes te maken, kan men toegroeien naar de onafhankelijkheid die hoort bij het volwassen zijn. Voor MK's kan dit proces om verschillende redenen uitgesteld worden.

Mensen ontdekken en ontwikkelen hun persoonlijke identiteit, door onder andere de (culturele) regels die geleerd worden tijdens de kindertijd op de proef te stellen tijdens de adolescentie. Als de (culturele) regels steeds veranderen, omdat de MK verhuist, heeft dit invloed op het adolescentieproces.

De MK's zijn steeds op zoek naar hoe de cultuur in elkaar steekt en naar wat de (culturele) regels nou precies zijn. Hierdoor hebben ze niet de mogelijkheid om de (culturele) regels uit te testen en te integreren.

Dat het leven onvoorspelbaar is, maakt het voor MK's moeilijk om keuzes te maken. Het is moeilijk om goede keuzes te maken, als de basis waarop de keuzes zich

13 Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 165-182

berusten steeds wordt veranderd. Om deze en andere redenen leren sommige MK's niet om verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen leven.

De ontwikkeling van sociale vaardigheden kan ook verlaat zijn. Dit kan de ontwikkeling en het onderhouden van diepe vriendschappen ernstig belemmeren, vooral de relaties met leeftijdsgenoten en leden van het andere geslacht. Doordat de culturele omgangsvormen veranderen, is een MK niet voorbereid op de sociale omgangsnormen in het andere land. Om een voorbeeld te geven: Dating is erg Amerikaans. Een Nederlandse MK die op een internationale school heeft gezeten waar het Amerikaanse 'dating'-systeem gewoon was, zal daardoor niet voorbereid zijn op de Nederlandse manier van hoe jongens en meisjes met elkaar omgaan, en hier in achterlopen.

De ontwikkeling van de sociale vaardigheden wordt daarnaast ook vertraagd, doordat MK's eenmaal terug in Nederland niet de ongeschreven regels van hun groep leeftijdsgenoten kennen. Wanneer de regels om hen heen veranderd zijn, kunnen MK's zich terug gaan trekken in eenzaamheid, in plaats van te leren er mee om te gaan.¹⁴

2.3 Adolescente Mission Kids

De meeste MK's komen terug in de adolescentie. Uit het onderzoek van Pollock is namelijk gebleken dat MK's meestal in het gastland blijven tot een jaar of 17.¹⁵ Deze periode is een interessante periode in de ontwikkelingspsychologie.

Het woord adolescentie wordt gebruikt voor de periode tussen de kinderjaren en de volwassenheid. Dit is een periode van overgang, waarin zich veel ontwikkelingen voordoen op verschillende terreinen. In de adolescentieperiode voltrekt zich een biologisch rijpingsproces, er vinden ontwikkelingen plaats wat betreft het intelligent functioneren en het denken over morele kwesties, de relatie met de ouders krijgt een andere kwaliteit, en door de psychoseksuele ontwikkeling krijgt het leven er een nieuwe dimensie bij. Al deze ontwikkelingen staan niet los van elkaar. Ze werken door in de manier waarop de jongere zichzelf ziet en ervaart. De centrale ontwikkelingstaak in de adolescentie is te typeren als het ontwikkelen van een eigen identiteit.¹⁶

De adolescentie wordt vaak onderverdeeld in:

- De vroege adolescentie, waarin de lichamelijke rijping, de psychoseksuele ontwikkeling en het proces van losmaking van de ouders op gang komen (10-13 jaar).
- De middenadolescentie, waarin het experimenteren met diverse keuzemogelijkheden centraal staat (14-18 jaar).
- De late adolescentie, waarin jongeren beginnen verplichtingen aan te gaan met betrekking tot maatschappelijke posities en persoonlijke relaties (19-22 jaar).

Het onderscheid tussen deze fases is niet absoluut. Leeftijdsgrenzen voor de verschillende periodes zijn lastig te definiëren, omdat er grote individuele variatie is in wanneer een bepaald aspect van de ontwikkeling in de adolescentie zich aandient.¹⁷

¹⁴ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 145-163

¹⁵ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 300

¹⁶ Wit, J. de, Slot, W., e.a., *Psychologie van de adolescentie*, p. 11

¹⁷ Wit, J. de, Slot, W., e.a., *Psychologie van de adolescentie*, p. 12

2.3.1 Problemen tijdens de adolescentie

De adolescentie is een fase waarin iemand zich ontwikkelt. In deze fase kunnen zich problemen voordoen. Deze worden grofweg onderscheiden in internaliserende problemen en externaliserende problemen. Met externaliserend worden problemen bedoeld die gepaard gaan met conflicten met andere mensen of met de maatschappij als geheel, en die zichtbaar zijn aan het uiterlijk gedrag.¹⁸ We kunnen hierbij bijvoorbeeld denken aan criminaliteit en drugsgebruik. Met de term internaliserend worden problemen bedoeld die met innerlijke onrust gepaard gaan zoals angst, depressiviteit en eetstoornissen.

2.3.2 Mission Kids in de Adolescentie

MK's die in de adolescentiefase terugkomen naar Nederland hebben net als Nederlandse jongeren te maken met de adolescentie. Ook MK's zijn bezig met het vormen van een eigen identiteit. Indien MK's terugkomen in de adolescentieperiode, maken zij hun adolescentie door in verschillende landen. Dit heeft invloed op hun identiteitsontwikkeling. Daarnaast hebben MK's omdat ze niet één cultuur hebben om binnen te experimenteren en een culturele overgang en verhuizing door hebben gemaakt, naast de algemene adolescentie issues ook te maken met bovenstaande issues.

Drs. M.G. Bac-Fahner besteedt in haar boekje *'Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescentie third culture kids'* aandacht aan de invloed van een culturele overgang op de identiteitsontwikkeling van een MK. Zij beschrijft hoe adolescentie MK's bij terugkeer naar Nederland tegen problemen of moeilijkheden kunnen aanlopen in hun ontwikkeling, die het gevolg kunnen zijn van het verblijf in het gastland. Hieronder zullen we een aantal van deze punten bespreken:

- **Zelfbeeld:** De MK moet na de re-entry in Nederland een nieuw zelfbeeld vormen en nieuwe gedragspatronen aanleren.
- **Identificatiepersonen:** In het gastland hebben de MK's vaak minder identificatiefiguren die al volwassen zijn. Ook zijn er minder groepen met leeftijdsgenoten waar de MK's op gelijkwaardige manier deel van uitmaken. Daarom hebben MK's minder mogelijkheden om in groepsverband te experimenteren en uit te vinden wie ze zelf (willen) zijn.
- **Gewoonten van het thuisland:** Doordat MK's vaak niet de gewoonten en gebruiken in Nederland kennen, voelen zij zich mogelijk minder geaccepteerd, wat kan leiden tot een verstoring van hun zelfbeeld. Dit kan zijn weerslag hebben op de schoolprestaties of op het vinden van werk.
- **Zelfstandigheid in het vaderland:** De MK merkt dat de jongeren in Nederland vooral gericht zijn op het vormen en ontwikkelen van een eigen identiteit en status. MK's kunnen ontdekken dat zij zichzelf anders beleven dan hun leeftijdsgenoten, en dat zij zich veel meer deel voelen van het gezin. Ze lopen achter met het verwerven van een eigen identiteit en zelfstandigheid.

¹⁸ Wit, J. de, Slot, W., e.a., *Psychologie van de adolescentie*, p. 143

- **Kostschoolkinderen:** MK's die al op jonge leeftijd naar een kostschool gaan, moeten al snel een emotionele zelfstandigheid ontwikkelen, die zijn weerslag kan hebben op hun binding met het ouderlijk gezin. Zij worden op jongere leeftijd al met andere meningen geconfronteerd, die zich niet altijd op één lijn bevinden met de meningen van hun ouders. Als ze in Nederland weer bij hun ouders gaan wonen, liggen conflicten om de hoek. Als de ouders daarnaast weinig afweten van de gewoonten, gebruiken en spreektaal van de kostschool, zullen de MK's zich terug in Nederland nog eenzamer voelen. Zowel de maatschappij als het gezin hebben geen weet van hun (kostschool) cultuur.
- **Minder mogelijkheden:** De MK's hebben in het gastland vaak beperktere mogelijkheden om relaties aan te gaan met leeftijdsgenoten van hun eigen cultuur. Ook hebben de adolescenten vaak niet de mogelijkheid om binnen verschillende groepen te experimenteren met verschillende meningen. Daarnaast zal het op speelse manier contact maken met de andere sekse in veel gevallen minder plaats vinden. Eenmaal in Nederland worden de MK's overspoeld met verschillende meningen en omgangsvormen. Ook kunnen er verschillen zijn op godsdienstig gebied, waar de MK misschien juist overeenstemming had verwacht. Dit zal ertoe leiden dat de MK's in een versneld tempo deze verschillen moet leren overbruggen. Als dat niet lukt, voelen zij zich onprettig in contacten, met het gevaar dat zij zich gaan terugtrekken.
- **Zelfstandigheid in het gastland:** Het gezin is een van de stabiele elementen in het leven van de MK. Vaak is de onderlinge band dan ook sterk en dit levert een groot gevoel van veiligheid op. Nadeel kan zijn dat er voor adolescenten niet de ruimte is om zich zelfstandig te ontwikkelen en dat zij langer in de 'kindpositie' blijven zitten.
- **Kiezen van een levenspartner:** Soms hebben MK's in het gastland nauwelijks de mogelijkheid gehad om te leren omgaan met leeftijdsgenoten van de andere sekse. Ze hebben weinig 'oefenmateriaal' voor het experimenteren met relaties. Dit kan het zoeken van contact met een eventuele levenspartner bemoeilijken. Als adolescenten in het gastland weinig identificatiefiguren hebben, kunnen zij vragen krijgen over de eigen seksuele identiteit. Zij kunnen vragen hebben over homo- of heteroseksuele gerichtheid, over het omgaan met seksuele gevoelens, en over hun lichamelijke en psychische veranderingen. Zij missen daarbij het commentaar en vergelijkingsmateriaal van leeftijdsgenoten. Sommige MK's hebben moeite met het aangaan van een hechte relatie. Omdat ze vaak zijn verhuisd hebben ze niet de kans gehad langdurig met dezelfde persoon om te gaan en intiem te worden. En als er al een diepere relatie ontstond, moest er weer afscheid genomen worden, met alle pijn van dien. Daardoor kunnen MK's terugdeinzen voor het aangaan van een intieme relatie en zich hechten aan een partner.

- **Het komen tot een eigen levensopvatting:** Adolescenten gaan steeds abstracter denken. In sommige ontwikkelingslanden komt het abstract denken veel minder tot ontwikkeling, waardoor het voor MK's moeilijker is om abstract te leren denken. Daarnaast kan er in het gastland minder informatie aanwezig zijn voor het vormen van een eigen levensopvatting. Dit zou er toe kunnen leiden dat MK's gemakkelijk de gedachtegang van hun ouders overnemen en dan opvattingen hebben die ze zich niet eigen gemaakt hebben. Door dit alles komen ze, terug in Nederland, voor vragen of situaties te staan waar ze geen antwoord op weten of geen mening over hebben. Het lijkt alsof ze wereldvreemd zijn. Dit kan leiden tot verlegenheid en het zich niet geaccepteerd voelen.¹⁹

¹⁹ Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten third culture kids* (z.p. Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001), p.13-22

3. Het geloof en Mission Kids

You Know You're an MK When...

You've spoken in dozens of churches, but aren't a pastor.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je in tientallen kerken hebt gesproken, maar geen dominee bent

20

Voordat zendingswerkers en hun gezin het veld op gaan, is het belangrijk dat er een goede stevige christelijke basis aan hun werk ten grondslag ligt. De zendingswerkers dienen te vertrouwen op God en Zijn wil na te willen volgen. Tijdens de sollicitatieprocedure kan hier al op gelet worden. Naast dat de zendingswerkers een verantwoordelijkheid hebben naar God toe, hebben zij ook een verantwoordelijkheid richting hun gezin. God geeft ons opdracht om voor ons gezin te zorgen en hier als ouders verantwoordelijkheid in te nemen. Hierin hebben de ouders twee prioriteiten, namelijk het gezin en het werk.²¹ Aan de ene kant heeft het gezin soms alle aandacht nodig, en aan de andere kant heeft het werk ook alle aandacht nodig.

Daardoor kan er een nare vraag naar boven komen: 'Wat is belangrijker, de missie of het gezin?' God heeft ons de Heilige Geest gegeven om ons te helpen bij dit soort vragen. We mogen er op vertrouwen dat, als wij aan God vragen of Hij ons wil leiden bij deze beslissing, Hij dat ook zal gaan doen. Het leven op het zendingsveld zorgt ervoor dat zendingswerkers de ene keer prioriteit leggen bij de missie en de andere keer bij het gezin. Het beste is om zowel het gezin als het werk goed in de gaten te houden en te zorgen dat dit in balans is, zodat niet de MK of de missie verwaarloosd wordt.

Als de ouders keer op keer de missie boven de MK's stellen, dan kunnen zij zich achtergesteld gaan voelen. Uiteindelijk kunnen MK's hierdoor een verkeerd Godsbeeld krijgen, want God is de persoon die hun ouders bij hen weghoudt. MK's kunnen dan gaan denken dat zij voor hun ouders en voor God minder belangrijk zijn, dan de mensen waarvoor de ouders werken. Dit is niet waar, aangezien een MK ook een kind van God is en waardevol is in Gods ogen.

3.1 Glazen huis

Een MK is net als zijn ouders actief op het zendingsveld, hoewel op een andere manier. Doordat zijn ouders zendingswerkers zijn, voelt het voor een MK soms alsof hij in een glazen huis woont.²² Want datgene wat een MK doet heeft niet alleen invloed op zijn eigen leven, maar ook op het leven en werk van zijn ouders. Vaak wordt er meer op MK's gelet dan op andere christelijke kinderen. Mensen kunnen van MK's verwachten dat ze een spiritueel en voorbeeldig leven leiden. Dit kan MK's het gevoel geven dat ze beter hun best moeten doen dan andere kinderen. En dat kan ervoor zorgen dat MK's een bepaalde druk voelen. Deze druk en bijvoorbeeld familieproblemen kunnen ze niet goed delen met vrienden en andere mensen, omdat hierdoor roddels kunnen ontstaan die het werk van hun ouders beïnvloeden. Het is daarom goed als een MK mensen heeft waarbij hij zijn verhaal kwijt kan.

²⁰ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

²¹ Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.), p5

²² Tassia, E., *The missionary kid survival guide* (USA: CafePress.com, 2008), p33-34

Daarnaast is God altijd en overal aanwezig, God weet wat de MK voelt en wat hij meemaakt en hoe dit zijn leven beïnvloedt. In gebed kan een MK bij God terecht en Hem vragen of hij hem wil leiden. Het is goed dat een MK zich realiseert dat hij altijd terecht kan bij God.

3.2 Bekendheid met christelijke subcultuur

MK's hebben vergeleken met hun Nederlandse leeftijdsgenoten een ander leven gehad, in een ander land. In het gastland hebben ze andere dingen meegemaakt, niet alleen op school maar ook op het zendingsveld. Een zendingkind maakt andere dingen mee met God dan een kind in Nederland. Van jongs af aan zijn MK's bekend met God, de kerk en de Bijbel.²³ Deze bekendheid met de christelijke subcultuur heeft zijn voor- en nadelen. De voordelen zijn dat MK's snel weten hoe dingen werken binnen de kerk, en op geestelijk gebied ouder zijn dan kinderen van hun eigen leeftijd. Het leven dat een MK heeft gehad op het zendingsveld levert veel voordelen op, als het aankomt op geloof.²⁴ MK's groeien op met Gods werk in mensen, ze kunnen getuigen van Gods trouw in moeilijke tijden. MK's zijn vaak erg loyaal aan de christelijke normen en waarden, en verkiezen meestal de christelijke normen en waarden boven de normen en waarden van een andere cultuur.²⁵ Uiteindelijk zijn MK's door alles wat ze mee hebben gemaakt waardevol voor de algemene kerk. MK's gaan vaak zelf ook weer de zending in. Uit een onderzoek van Pollock is gebleken dat 25% van de MK's terug gaat als zending, en 17% als zogenaamde 'career missionaries'.²⁶

De bekendheid met het christelijke wereldje brengt echter ook nadelen met zich mee. Soms kunnen MK's moeilijk respect tonen voor God en/of andere christenen, omdat ze er zo bekend mee zijn, dat het normaal is geworden. Doordat het normaal lijkt dat God bij hen is, kunnen MK's soms vergeten dat dit eigenlijk ook heel waardevol is. Het is belangrijk dat MK's God blijven respecteren om wie Hij is, en in (blijven) zien dat God groot is. MK's kunnen teleurgesteld raken in God en in andere mensen. Ze zien van dicht bij dat 'christelijke helden' ook gewone mensen zijn.²⁷ Deze christelijke helden maken ook fouten, ze zondigen en ze doen andere mensen pijn. Doordat MK's dit van dichtbij zien, kunnen ze zich afvragen wat voor soort God ze dienen en waarom mensen niet goed zijn. God gebruikt echter mensen die niet perfect zijn, zodat Hij goed werk door hen heen kan doen. Soms kunnen MK's ook teleurgesteld zijn in God, omdat ze niet alleen de mooie kanten van de missie meemaken, maar ook de moeilijke kanten: de ouders hebben niet genoeg geld, de opwekkingsbijeenkomsten zijn een financiële catastrofe, de auto gaat kapot en soms is er zelfs geen eten aan tafel. Daarbij komt nog dat sommige MK's opgroeien in een politiek onstabiel land. Dit kan er in resulteren dat MK's geëvacueerd worden, of dat ze rellen van dichtbij meemaken. Ook natuurgeweld dat niet voorkomt in Nederland, kan voorkomen in het land waar een MK opgroeit. Deze situaties kunnen er voor zorgen dat een MK teleurgesteld raakt in God. Wij hebben een goede God, maar dat wil niet zeggen dat wij een leven hebben zonder teleurstellingen en verdriet. We

²³ Tassia, E., *The missionary kid survival guide*, p. 41-42

²⁴ Tassia, E., *The missionary kid survival guide*, p. 49-50

²⁵ Bowers (editor), J.M., *Raising Resilient MKs. Resources for Caregivers, Parents, and Teachers* (z.p., Association of Christian Schools International, 1998), p. 66

²⁶ Bowers (editor), J.M., *Raising Resilient MKs*, p. 27

²⁷ Tassia, E., *The missionary kid survival guide*, p. 29-31

leven in een gebroken wereld, een wereld die niet perfect is en waar nare dingen gebeuren.

3.3 Geloofstwijfels

De ouders van MK's zijn zendingswerkers, mensen die geloven in God en in Jezus. Er komt een tijd dat een MK zich gaat afvragen wat hij zelf gelooft.²⁸ Deze vraag is niet raar maar juist gezond, een teken dat het geloof persoonlijker wordt. Voor MK's kan deze vraag soms als een schok komen, omdat de ouders van MK's zoveel met het geloof bezig zijn. Het is goed dat een MK weet dat het niet erg is om soms twijfels te hebben over het bestaan aan God. Een MK heeft ruimte nodig om vragen te stellen over wat hij geleerd heeft van zijn ouders, ook als het gaat om God. God is niet boos op een MK als hij twijfelt, want die twijfels kunnen leiden tot een diepere relatie met Hem.

3.4 Schuldgevoel

Tijdens de re-entry fase kunnen MK's zich schuldig voelen, over de keuze die hun ouders hebben gemaakt om naar Nederland te verhuizen. MK's kunnen moeite hebben met het begrijpen van Gods wil in hun leven.²⁹ MK's kunnen een schuldgevoel ontwikkelen omdat door de terugkeer naar Nederland, er een einde is gekomen aan de bediening van hun ouders. Het ontdekken van de wil van God voor het leven van een MK, kan een MK helpen om zich niet schuldig te voelen. Het is belangrijk dat de MK weet dat hij zich niet schuldig hoeft te voelen, indien de bediening van de ouders ten einde is gekomen. Hiervoor is een open dialoog met de ouders en gebed nodig.

²⁸ Tassia, E., *The missionary kid survival guide*, p. 27-28

²⁹ Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.), p48

4. Opvangnetwerk voor Mission Kids

**You Know You're an MK When...
You realize that furlough is not a vacation.**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je ontdekt dat verlof geen vakantie is

30

Uit ons onderzoek zijn meerder dingen gebleken. Zo blijkt uit onze enquête onder de MK's dat eigenlijk alleen hun ouders de MK's op voldoende niveau begeleiden. De anderen scoren onder de maat. De MK's geven echter ook aan geen behoefte te hebben aan gesprekken met de zendingsorganisatie, de kerk of de TFC. Daar tegenover staat dat de MK's wel aangeven behoefte te hebben aan een luisterend oor en individuele aandacht.

Zoals we in hoofdstuk twee hebben kunnen zien, kunnen er nogal wat issues spelen bij MK's. Besluiteloosheid, moeite met bindende keuzes (zoals het kopen van een huis, het ondertekenen van een contract), ontworteling en rusteloosheid, angst voor intimiteit en onverwerkte rouw. Nu is het niet zo dat elke MK met elke issue te maken heeft of krijgt; iedereen is en reageert verschillend op een situatie. Wel is het zo dat deze issues kenmerkend zijn voor veel MK's. De MK's en/of hun omgeving zijn zich echter niet altijd van deze issues bewust.

MK's die niet bekend zijn met deze issues, of überhaupt met het feit dat ze MK/TCK zijn, voelen zich vaak vreemd of anders, dan de mensen om hen heen. Zij denken echter dat het aan henzelf ligt, en vaak begrijpen ze zichzelf, hun gedrag en/of gevoelens niet. Wanneer ze erachter komen dat ze MK's/TCK's zijn, en dat er meer mensen zijn zoals zij, vallen de puzzelstukjes op hun plaats en ervaren ze opluchting.³¹

Het is belangrijk dat MK's en hun omgeving weten dat ze MK zijn, en welke issues daarbij kunnen spelen. Op die manier kan er adequaat met de issues omgegaan worden. De MK leert zichzelf te begrijpen, te accepteren en te waarderen. De dingen waar hij tegenaan blijft lopen, kan hij gaan onderzoeken, en eventueel hulp bij zoeken. Ook de omgeving leert de MK begrijpen, en daardoor (vooral wanneer de MK nog in de re-entry fase zit) de MK beter te ondersteunen.

Vanwege de impact die het leven als zendingskind heeft op een MK, is het van groot belang dat ouders, zendingsorganisaties en liefst ook kerken zich hiervan bewust zijn. Zowel voordat het gezin de zending ingaat, als tijdens het verblijf in het gastland, als bij de re-entry.

Hoewel de MK's aangeven geen speciale aandacht te willen, is deze in beperkte mate wel nodig. De issues die genoemd worden, zijn namelijk geen kleinigheden. Voornamelijk rouwverwerking behoeft speciale aandacht. Voor volwassenen is het al moeilijk hier goed en gezond doorheen te gaan, laat staan voor jongeren die niet weten wat hun overkomt en (vooral wanneer ze jong zijn) nog niet goed kunnen begrijpen wat er gebeurt. MK's hebben daarom aandacht nodig, wanneer zij

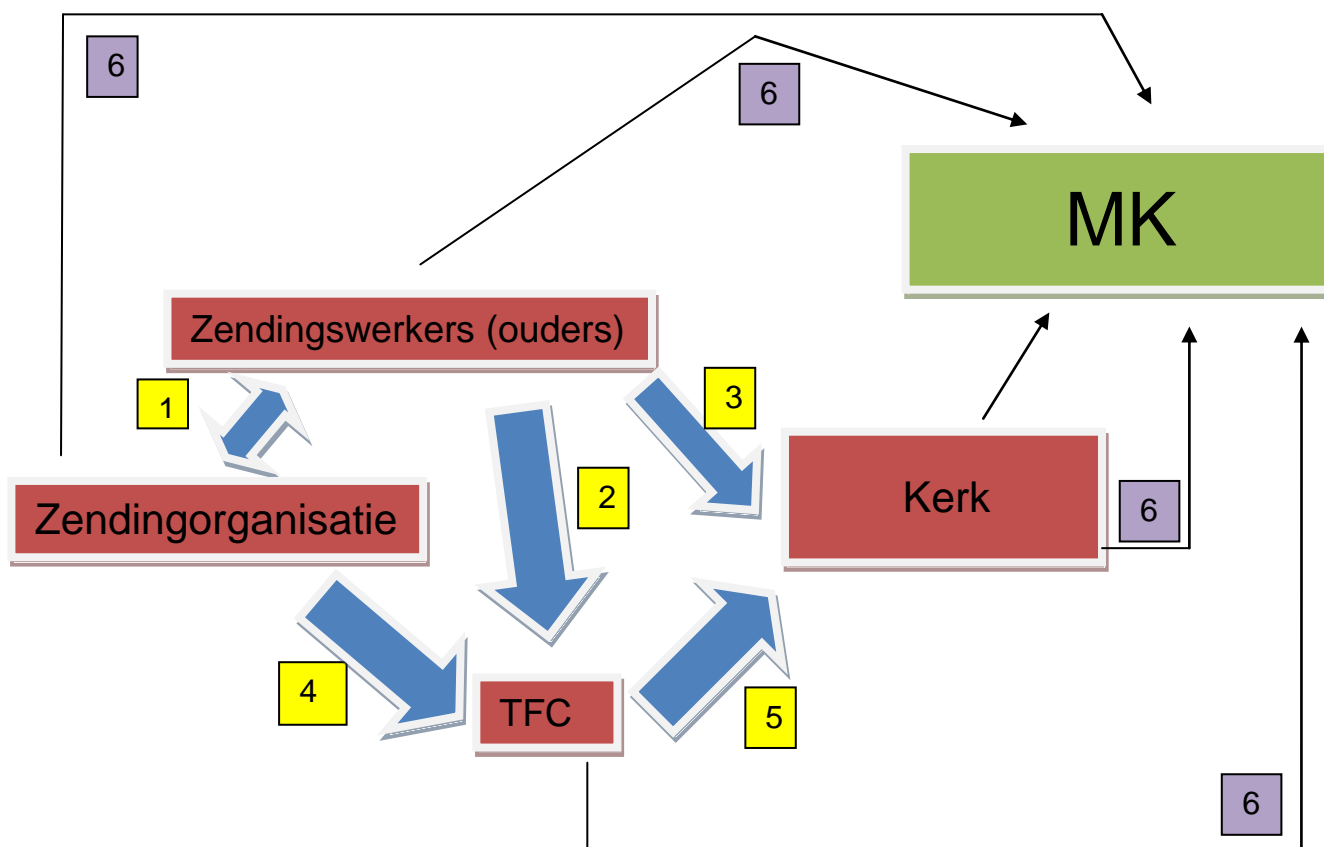
³⁰ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

³¹ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. xii-xiv, xxv-xxvii

terugkeren naar Nederland. Er moet geïnventariseerd worden waar de MK behoefte aan heeft en wat hij nodig heeft. Hoe gaat het met de MK? Wat zou hem kunnen helpen, en wie of wat kan daarin een rol spelen? Het hoeft geen hulpverlening te worden, daar zitten de meeste MK's niet op te wachten. Maar er moet wel gepaste aandacht voor hen zijn.

Eigenlijk is het zo dat de zendingsorganisaties en de kerken besluiten om gezinnen uit te zenden. Hierin hebben de zendingsorganisaties niet alleen verantwoordelijkheid richting de zendingswerkers, de ouders van MK's, maar ook richting de MK's zelf. Daarbij komt dat ook kerken en TFC's verantwoordelijkheden hebben richting de MK's. Uit ons onderzoek is echter helaas gebleken dat op dit moment eigenlijk alleen de begeleiding van de ouders goed is. Nu hebben de meeste MK's geen grote problemen en hebben ze in de meeste gevallen geen uitgebreide begeleiding nodig. Wat MK's wel nodig hebben is vooral begrip en een netwerk wat hen opvangt en er voor zorgt dat ze zich welkom voelen in Nederland.

Het ideale 'opvangnetwerk' voor een MK tijdens de re-entry zou er eigenlijk als volgt moeten uitzien:

- 1:
Zendingwerkers dienen op de hoogte te zijn van MK's en MK issues en zouden hiervoor terecht moeten kunnen bij de zendingorganisatie. Zendingorganisaties doen er goed aan om hun zendingswerkers in te lichten over de re-entry. En dan niet alleen over hun eigen re-entry, maar ook over de re-entry van hun kind.
- 2:
Ouders dienen de TFC al in het buitenland op de hoogte te brengen van de re-entry van hun kinderen. En ervoor te zorgen dat, eenmaal terug in Nederland, de MK's op een degelijke manier opgevangen kunnen worden.
- 3:
Kerken zijn vaak onbekend met MK's en MK issues. Het is goed als kerken op de hoogte worden gebracht van de re-entry van MK's. Voor MK's is het belangrijk dat ze zich thuis voelen in de kerk, en dan vooral op de jeugdgroep. Het kan een MK helpen als de jeugdleiders op de hoogte zijn van MK issues. Op deze manier kan een jeugdleider er beter voor zorgen dat een MK opgenomen wordt in de jeugdgroep.
- 4:
Zendingorganisaties zijn enigszins bekend met MK issues en met de re-entry van MK's. Zendingorganisaties doen er goed aan om goed op de hoogte te zijn, zodat

zij de MK's van hun organisatie beter kunnen begeleiden tijdens de re-entry. De TFC is de organisatie die vaak allerlei praktische zaken regelt voor de zendingswerkers. De TFC heeft hiervoor informatie nodig van de zendingsorganisatie. Het zou voor de MK's erg goed zijn als de TFC ook informatie heeft over de re-entry van MK's.

5:

De TFC is de organisatie die de zendingswerkers ondersteund. De TFC dient echter niet alleen aandacht te hebben voor de ouders, maar ook voor de kinderen. Kerken zijn vaak niet op de hoogte van MK's en de re-entry. TFC zouden de ouders kunnen ondersteunen in het contact met de kerk over deze zaken.

6:

Als uiteindelijk elke juiste persoon op de hoogte is van MK's en de re-entry dan kunnen zij beginnen met het begeleiden van de MK. Wat een MK vooral nodig heeft, is iemand die naar hem luistert en zijn verhaal begrijpt. Een MK heeft geen grote problemen en heeft meestal geen intensieve begeleiding nodig. Het is echter wel goed als een MK tijdens de re-entry begeleid wordt en hier met behulp van de ouders, zendingsorganisatie, de kerk en de TFC goed doorheen komt.

Het ideale opvangnetwerk bestaat helaas niet. Maar de bovenstaande personen/organisaties zouden er goed aan doen om hun verantwoordelijkheid op zich te nemen en MK's te begeleiden tijdens de re-entry.

5. Aanbevelingen voor de ouders van Mission Kids

You Know You're an MK When...

You embarrass yourself by asking what swear words mean.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
je jezelf in verlegenheid brengt door de betekenissen van scheldwoorden te vragen.

32

Ouders die MK's hebben, hebben de keuze gemaakt om samen met hun kinderen de zending in te gaan. Het zendingsveld is een plek waar kinderen anders opgroeien, dan in Nederland. Dit brengt voordelen met zich mee, maar ook nadelen.

Ouders zijn hoofdverantwoordelijk voor hun kind, niet alleen in financieel opzicht, maar ook in geestelijk opzicht. Ouders zijn vaak het eerste aanspreekpunt van hun kind. Als een kind problemen heeft, dan zal hij waarschijnlijk als eerste naar de ouders gaan om zijn verhaal te vertellen.

Als we het hebben over de re-entry, dan is dat niet alleen voor de ouders een moeilijke fase, maar zeker ook voor hun kind. Veel MK's ervaren de re-entry als één van de meest stressvolle periodes uit hun leven.

Als een kind terug gaat naar Nederland, dan moeten ouders zich realiseren dat het uiteindelijk hun verantwoordelijkheid is, om hun kind door de re-entry heen te helpen. Dit klinkt als een simpel feit, maar uit ons onderzoek is gebleken dat niet alle kinderen door hun ouders worden begeleid tijdens de re-entry. Over het algemeen begeleiden de ouders de MK's echter wel, en doen ze dit ook goed.

Uit ons onderzoek bleek dat veertien procent van de MK's niet door hun ouders is begeleid bij terugkomst in Nederland. Daarnaast heeft twaalf procent van de MK's nooit gesprekken gehad met hun ouders, en tweeëntwintig procent van de MK's heeft slechts eenmalig een gesprek gehad met hun ouders over de re-entry. Het is jammer dat niet alle ouders hun MK's begeleiden tijdens de re-entry, omdat de ouders degenen zijn die het beste hun kind door de re-entry heen kunnen helpen.

Over het algemeen zijn de MK's positief over de begeleiding die ze van hun ouders hebben gekregen. Uit ons onderzoek is gebleken dat MK's goed terecht kunnen bij hun ouders. Ouders bereiden hun kinderen goed voor op het wonen in het buitenland, maar zeker ook op het vertrek vanuit het gastland naar Nederland. Dit is belangrijk, want MK's hebben behoefte om over de re-entry te praten met hun ouders. De begeleiding van de ouders is de belangrijkste begeleiding die een MK heeft, en de begeleiding die een MK het beste helpt in zijn re-entry proces.

Het is niet mogelijk een perfecte re-entry te garanderen. Maar de eerste stap bij het helpen van MK's tijdens de re-entry, is te begrijpen waar een MK doorheen gaat. Als ouders besloten hebben om te verhuizen naar een land met een andere cultuur, dan zullen zij moeten accepteren dat hun kinderen een heel ander gevoel bij Nederland zullen hebben, dan dat zij zelf bij Nederland hebben. MK's zullen zich niet zo thuis voelen in Nederland als de ouders dat doen, omdat MK's een groot gedeelte van hun jeugd hebben doorgebracht in een ander land.

³² <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

MK's voelen zich over het algemeen erg thuis binnen de internationale gemeenschap.³³ MK's voelen zich thuis bij andere MK's of TCK's. Daarom is het goed als ouders hun kinderen in contact brengen met andere MK's.

Ouders zijn de belangrijkste personen in het leven van een kind. Het zijn de ouders die hun kind het beste kennen, en die weten wat hij of zij nodig heeft. Voor mensen in Nederland kan het lastig zijn om MK's precies te begrijpen, omdat zij niet bekend zijn met MK's, en met het leven dat een MK heeft gehad in het buitenland. Veel Nederlanders weten niet dat MK's Third Culture Kids zijn, en in die zin 'anders' zijn dan de gemiddelde Nederlanders. Het kan daarom handig zijn als ouders tijdens de re-entry mensen inlichten over hun kind of over MK's/TCK's in het algemeen. Hierin dienen de ouders wel secuur te zijn, en de privacy van hun kind voor ogen te houden. Mensen die hierover eventueel ingelicht kunnen worden zijn bijvoorbeeld: familieleden, de school, mensen van de TFC en kerk.

5.1 Aanbevelingen met betrekking tot de re-entry

5.1.1 Vanuit het buitenland

Wees beschikbaar voor een MK

MK's geven aan dat het hen erg geholpen heeft als hun ouders er voor hen waren. Het is belangrijk dat MK's terecht kunnen bij hun ouders voor vragen, maar ook om hun verhaal te vertellen.

Het is goed als ouders de MK's laten meedenken over de beslissing om terug te keren naar Nederland. De MK's merken zo dat zij meetellen, en dat het besluit ook van hen is.

Informatie vragen bij de zendingsorganisatie over MK's

Ouders kunnen aan de zendingsorganisatie vragen wat zij doen voor MK's en of zij speciale programma's hebben voor MK's. De meeste zendingsorganisaties lichten ouders in over de re-entry van kinderen. Daarnaast bereidt een kwart van de zendingsorganisaties de MK's voor op de re-entry. Wat een zendingsorganisatie precies aanbiedt aan MK's, verschilt per zendingsorganisatie, het is daarom goed om te weten wat de zendingsorganisatie precies aanbiedt.

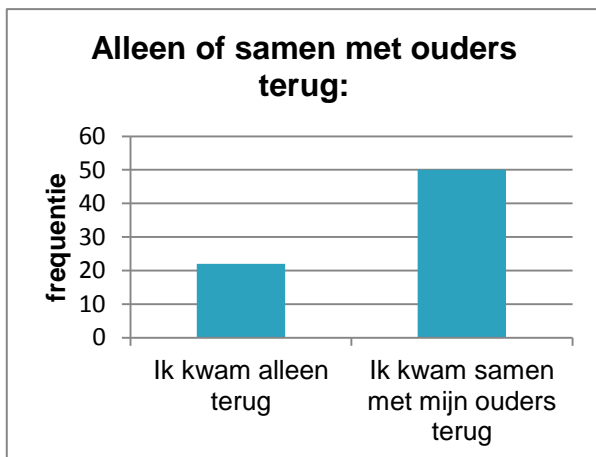
Op de hoogte zijn van de ontwikkeling van een kind tijdens de adolescentie

Voor de ouders is het belangrijk dat ze op de hoogte zijn van de ontwikkeling die kinderen doormaken tijdens de adolescentieperiode. Een culturele overgang tijdens de adolescentieperiode heeft invloed op de ontwikkeling van een kind. Het is belangrijk dat ouders zich hier bewust van zijn, zodat zij weloverwogen een keus kunnen maken met betrekking tot de leeftijd van hun kinderen waarop zij terugkeren naar Nederland. Een goed boekje wat hierover gaat, is het boekje 'Van heinde en ver(der)', geschreven door M.G. Bac-Fahner (zie achterin literatuurlijst).

³³ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids*, p. 251-255

Zorg voor een goede opvang wanneer een MK zonder ouders naar Nederland terugkeert

Eén derde van de MK's komt alleen terug naar Nederland. Als ouders hun kind alleen naar Nederland terug laten gaan, is het belangrijk dat er in Nederland een goede opvang geregeld is voor de MK. Indien een MK niet goed wordt opgevangen, kan de MK zich alleen en in de steek gelaten voelen. Zo kan hij emotionele beschadigingen oplopen, die hij de rest van zijn leven met zich meedraagt.

Zorg dat een MK goed Nederlands kan spreken en schrijven

Veel MK's leren in het buitenland een andere taal, of krijgen les in een andere taal. Wanneer de ouders weten dat het gezin of het kind weer terug zal keren naar Nederland, is het echter belangrijk dat een MK ook goed Nederlands leert spreken en schrijven. Eenmaal terug in Nederland, zal een MK namelijk Nederlands moeten spreken. Vooral wanneer een MK naar een Nederlandstalige school gaat, is het erg belangrijk dat een MK al in het buitenland Nederlands leert.

Stimuleer een MK contact te houden met mensen in Nederland

Het helpt MK's goed als zij bij terugkomst in Nederland al enkele vrienden en bekenden hebben. Daarom is het goed als MK's contact houden met mensen in Nederland, ouders kunnen hun kind hierin stimuleren.

Zorg dat een MK op de hoogte is van Nederland

Het is belangrijk dat een MK een realistisch beeld ontwikkelt van Nederland, en zich voorbereidt op de (jeugd)cultuur in Nederland. Ouders kunnen hun kinderen, voordat zij naar Nederland gaan, al op de hoogte brengen van muziek, films, mode en technische ontwikkelingen die in Nederland populair zijn. Ouders kunnen bijvoorbeeld familieleden, vrienden of hun TFC in Nederland vragen dingen naar hen op te sturen, die zij aan hun kinderen kunnen geven of laten zien.

Daarnaast kunnen ouders de MK voorbereiden op hun nieuwe woonplaats, huis en school.

Wees als ouder op de hoogte van MK's/TCK's en re-entry onderwerpen

Het is belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van de invloed die het leven als zending gezin heeft op de kinderen. Wees op de hoogte van MK's/TCK's, de invloed van culturele overgangen, en de re-entry van MK's. Hierdoor begrijpen de ouders waar hun kind doorheen gaat, en zijn ze beter in staat hun kind te begeleiden. Over deze onderwerpen zijn verschillende boeken geschreven, waarnaar wij verwijzen in onze literatuurlijst. Of zie hiervoor de aanbevolen literatuur onderaan dit hoofdstuk.

Breng een MK op de hoogte van de re-entry

Om een MK voor te bereiden op het re-entry proces, zou het helpen als de MK literatuur leest over wat het inhoudt om een MK/TCK te zijn, en over re-entry en wat

daar zoal bij komt kijken. Hoewel een MK het niet altijd leuk vindt om zich in te lezen over de re-entry, kan het hem wel helpen in het re-entry proces. Ouders kunnen hun kinderen op de hoogte brengen van deze onderwerpen, en het kind in laten zien dat het goed is om dit soort informatie te lezen.

Laat een MK bewust afscheid nemen van het gastland

MK's zeggen dat het hun goed geholpen heeft om bewust afscheid te nemen van het gastland. Het is belangrijk dat de MK bewust afscheid neemt van de mensen, plaatsen, dieren en dingen die belangrijk voor hem zijn in het gastland. Het afscheid moet ook plaatsvinden in de eigen woonplaats. Dit kan bijvoorbeeld door een afscheidsmaaltijd met de mensen en/of vrienden uit het dorp. Door bewust afscheid te nemen, kan de MK makkelijker de periode in het buitenland afsluiten.

Neem foto's en souvenirs mee vanuit het gastland

MK's geven aan dat het hen goed geholpen heeft als zij foto's hadden van belangrijke plaatsen en mensen in het gastland. Eenmaal in Nederland hebben ze iets om letterlijk naar terug te kijken. Ditzelfde geldt voor souvenirs en andere spullen met een bijzondere gevoelswaarde. Ouders kunnen er op toe zien dat er foto's zijn gemaakt en dat hun kind souvenirs mee naar Nederland neemt.

Breng de thuisfrontcommissie op de hoogte van MK's/ re-entry

Het is handig als de TFC op de hoogte is van MK's en van de re-entry, zodat zij de ouders kunnen bijstaan tijdens hun re-entry proces, en het re-entry proces van de MK's. Het is een idee om in de TFC iemand aan te stellen die zich specialiseert in de MK en in MK zaken, en die contact houdt met de MK en de MK allerlei dingen toe kan sturen.

5.1.2 Eenmaal in Nederland

Breng een MK in contact met andere MK's

MK's delen dezelfde cultuur met andere MK's. Daarom is het voor een MK gemakkelijk, goed en fijn om met andere MK's te praten. MK's kunnen contact maken met andere MK's tijdens conferenties, MK ontmoetingen/weekenden en op forums op het internet. Ongeveer de helft van de zendingsorganisaties organiseert ontmoetingen voor MK's die in Nederland wonen. Daarnaast organiseert MK Focus, regelmatig ontmoetingen voor MK's.

Een mentor voor de MK

Het kan de MK helpen als hij een soort mentor zou hebben, bijvoorbeeld iemand van de familie, een goede vriend of een jeugdwerker. Iemand bij wie de MK terecht kan voor vragen en zijn verhaal kan vertellen. Een idee is om contact te zoeken met een zendingsgezin dat al langer terug is in Nederland, mensen die weten hoe het is om door het re-entry proces heen te gaan.

Stimuleer de MK om nieuwe vrienden te maken.

Het helpt MK's goed als ze nieuwe vrienden hebben in Nederland. Het is daarom belangrijk dat ouders MK's stimuleren om nieuwe vriendschappen te sluiten. Ouders kunnen hun kind bijvoorbeeld stimuleren om op een sport te gaan of lid te worden van een (studenten)vereniging en naar de jeugdclub van de kerk te gaan.

Breng de nodige mensen op de hoogte van de MK

Veel mensen in de omgeving van een MK, zijn niet bekend met MK's, TCK's en de re-entry. Mensen zoals familieleden, vrienden van de ouders, de school of mensen van de kerk. Omdat een MK een gedeelte van zijn jeugd niet is opgegroeid in Nederland, is een MK vaak ook niet bekend bij de school en de kerk. Het kan daarom handig zijn als ouders de school en kerk op de hoogte brengen van MK's en de re-entry, zodat de school en kerk de MK beter bij kunnen staan en beter zullen begrijpen.

Help een MK bij praktische zaken

Nederland is voor veel MK's een nieuw land. Een nieuw land met nieuwe en andere gewoonten en gebruiken. Er zullen misschien dingen zijn die ze niet gewend zijn om te doen, of in het begin wat spannend vinden. Houd hier als ouders rekening mee, en sta de kinderen hierin bij. Ouders kunnen bijvoorbeeld samen met hun kind kleren gaan kopen, of hun kind leren hoe het openbaar vervoer werkt, hem helpen met de financiën, hem leren fietsen en zwemmen, etc.

Geef een MK de tijd en de ruimte om te rouwen

Veel MK's hebben genoten en gehouden van de dingen en gebeurtenissen tijdens hun tijd in het buitenland. Deze dingen verliezen ze tijdens de re-entry; hun huis, vrienden, huisdieren, het vertrouwde land. Dit is voor de MK niet gemakkelijk, en vaak voelen ze zich daar verdrietig over. Het is belangrijk dat de MK dit verdriet kan en mag uiten, en zichzelf toestaat er verdriet om te hebben en te rouwen.

Als ouder kunt u uw kind bijstaan tijdens het rouwproces wat bij de re-entry komt kijken. Wees er voor uw kind, erken zijn gevoelens en verdriet, en geef het kind de ruimte zijn gevoelens te uiten. Het is belangrijk dat ook de MK zelf dit verdriet om alles wat hij verloren heeft, erkent, en zichzelf de tijd en ruimte gunt om dit te verwerken.

Le Rucher of ander retraitecentrum voor zendingswerkers

De MK's die in onze enquête aangegeven hebben dat ze naar een retraitecentrum voor zendingswerkers zijn geweest, zeggen dat dit hen goed geholpen heeft. Vooral om samen als gezin naar een retraitecentrum te gaan, wordt als erg goed ervaren. In Frankrijk zit 'Le Rucher', een retraitecentrum voor zendingswerkers en hun kinderen, waar men positieve ervaringen mee heeft.

Ga een keer terug naar het gastland

Eenmaal terug in Nederland doet het de MK's goed, als ouders met de MK's het gastland opnieuw bezoeken. Doordat MK's een groot gedeelte van hun jeugd hebben doorgebracht in het gastland, voelen ze zich hiermee verbonden. Eenmaal in Nederland kunnen MK's het gastland idealiseren en kijken ze niet realistisch terug naar de tijd die ze doorgebracht hebben in het gastland.

Het bezoeken van het gastland zorgt ervoor dat het verleden en heden met elkaar worden verbonden.

5.2 Aanbevolen literatuur voor ouders

- Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten third culture kids* (z.p. Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001) p.p.32
 - Dit boekje is te bestellen via www.InTransit.nl
- Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1+2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.) p.p. 63 en 71
 - Deze Engelstalige boekjes zijn speciaal geschreven voor ouders die met hun kinderen de zending in willen gaan, om hen voor te bereiden op de issues die zij en hun kinderen tegen kunnen komen. Deze boekjes zijn ook geschikt voor andere geïnteresseerden. Deze boekjes zijn te bestellen via WEC.
- Knell, M. *Burn-up or Splash down – Surviving the culture shock of re-entry* (Atlanta, London, Hyderabad: Authentic Publishing, 2007) p.p.184
- Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds* (Boston London: Nicholas Brealey Publishing, 2001) p.p. 333
- Schoonveld, K., *Focus op MK's. Tips voor TFC's die aandacht willen geven aan MK's* (MK Focus, z.p., z.j.) p.p.16

6. Aanbevelingen voor de zendingsorganisaties

You Know You're an MK When....

Your life story uses the phrase "Then we went to..." five times.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je levensverhaal vijf keer de woorden "en toen gingen we naar..." bevat.

34

Zendingsorganisaties die zendelingen (met hun kinderen) uitzenden, hebben een verantwoordelijkheid voor hun zendelingen. Het is hun taak de zendelingen goed voor te bereiden en te informeren over wat er zoal bij het werk en leven als zending komt kijken. Wij zien het ook als de taak van zendingsorganisaties om de ouders voor te bereiden op de invloed die het leven als zendingsgezin op het gezin gaat hebben, en daarbij op de kinderen. Zendingsorganisaties moeten het gezin voorbereiden op het vertrek naar het buitenland, maar ook op de re-entry. Het re-entry proces is een ingrijpend proces. Zowel voor de ouders, maar vooral ook voor hun kinderen. Het is belangrijk dat zendingsorganisaties hun zendingswerkers hier goed op voorbereiden, en tijdens het proces hun zendingswerkers hierin begeleiden. Daarbij moeten de kinderen niet vergeten worden, want het is een gebeurtenis die het hele gezin aangaat. Niet alleen de ouders zijn uitgezonden, ook de kinderen. MK's voelen zich vaak verbonden met de zendingsorganisatie van de ouders. Zendingsorganisaties moeten zich om die reden ook bekommeren om de kinderen. Niet alleen de ouders die terugkomen moeten aandacht krijgen, maar ook de kinderen.

Uit onze enquête voor de zendingsorganisaties, blijkt dat bijna alle zendingsorganisaties, de ouders en de TFC informeren over de re-entry van MK's. Een kwart van deze zendingsorganisaties bereidt ook de MK's zelf voor op de terugkomst naar Nederland. Daarnaast heeft vijftientig procent (debriefings)gesprekken met de MK's bij terugkomst naar Nederland, met de ouders erbij, en achtendertig procent (debriefings)gesprekken met de MK's bij terugkomst naar Nederland, zonder de ouders erbij. Nogmaals achtendertig procent houdt contact met de MK's terwijl ze in Nederland wonen gedurende het eerste jaar. De helft van de zendingsorganisaties met kinderen, organiseert ontmoetingen voor de MK's die in Nederland wonen, en een kwart verwijst door naar bestaande activiteiten en naar organisaties als MK Focus en InTransit.

Uit de resultaten van onze enquête onder de MK's blijkt echter, dat dit in de ervaring van MK's anders is. Het is mogelijk dat de zendingsorganisatie wel de ouders voorbereidt op de re-entry (van hun kinderen). Het merendeel van de MK's geeft echter aan dat ze geen begeleiding hebben gekregen van hun zendingsorganisatie. Tachtig procent van de MK's is niet door de zendingsorganisatie voorbereid op de re-entry. Vierenzeventig procent van de MK's verwachtte geen begeleiding van de zendingsorganisatie, een verwachting die terecht bleek, want drieëntachtig procent van de MK's heeft geen begeleiding van de zendingsorganisaties gekregen tijdens de re-entry. De MK's zien het wel als de taak van de zendingsorganisatie om MK's

³⁴ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

die naar Nederland terugkeren te begeleiden, omdat een zendingsorganisatie wel deze verantwoordelijkheid heeft.

MK's vinden het fijn en belangrijk om contact te hebben met andere MK's. Dat ze weten dat ze niet de enigen zijn die worstelen met het re-entry proces en dat ze vragen kunnen stellen aan mensen die weten wat zij doormaken. Ze vinden het fijn om de 'third culture' die zij gewend waren, bij andere MK's terug te vinden. Ze willen daarom graag in contact worden gebracht met andere MK's, en op de hoogte zijn van organisaties als MK Focus, die ontmoetingen en weekenden voor MK's organiseren. Het contact met andere MK's helpt MK's in het re-entry proces. Sommige MK's horen pas als ze een aantal jaar terug zijn in Nederland van organisaties als MK Focus, of komen pas veel later in contact met andere MK's. Zij vinden het jammer dat hun zendingsorganisatie hen hier niet op heeft gewezen.

Wij zien zelf nog een aantal andere taken voor de zendingsorganisatie, zowel met betrekking tot de voorbereiding op de re-entry als tot de begeleiding na terugkeer naar Nederland. Deze hebben we zowel uit onze enquêtes, als uit de literatuur en de interviews geconcludeerd.

6.1 Aanbevelingen voor zendingsorganisaties om Mission Kids te begeleiden bij de re-entry

6.1.1 Aanbevelingen met betrekking tot de voorbereiding

Bereid de ouders voor

Zendingsorganisaties hebben de taak om ouders voor te bereiden op de invloed die het leven als zendingsgezin gaat hebben op de kinderen. Bereidt de ouders voor, en informeer hen over MK's/TCK's, over de invloed van culturele overgangen en over de re-entry van MK's. Dit begint eigenlijk al bij de sollicitatieprocedure. Bespreek de kinderen tijdens deze gesprekken, en tijdens gesprekken tijdens het verlof. Geef de ouders literatuur over MK's/ TCK's en de re-entry (zie hieronder voor een lijst met aanbevolen literatuur), of bereidt ze op een andere manier voor, en adviseer hen met betrekking tot de kinderen.

Deze voorbereiding en informatie kan de ouders helpen in het maken van keuzes met betrekking tot hun kinderen; zoals met betrekking tot het onderwijs, of wat voor de ouders de leeftijdsgrens wordt van de kinderen om terug te keren naar Nederland.

Betrek de kinderen van de zendingswerkers bij het proces

Wanneer de kinderen oud genoeg zijn, betrek hen zelf dan ook bij het proces van voorbereiding en vertrek. Laat ze merken dat er rekening met hen wordt gehouden, en probeer erachter te komen wat hun ideeën en gedachten zijn.³⁵

Stel een contactpersoon voor MK zaken aan

Stel een contactpersoon aan voor MK zaken, iemand die verantwoordelijk is voor alles wat met de MK's te maken heeft. Mogelijke taken zijn: contact houden met de MK's van de organisatie, eventuele begeleiding bieden aan MK's of MK's doorverwijzen naar anderen die begeleiding bieden. Op de hoogte zijn van literatuur

35 Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten third culture kids* (z.p. Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001) p. 28

over MK's en van activiteiten met betrekking tot MK's, weet hebben van en contact onderhouden met organisaties als MK Focus.

Houdt vanaf het allereerste begin contact met de MK

Houdt vanaf het begin dat de kinderen bij de organisatie komen, contact met hen zelf, indien mogelijk door één of twee dezelfde personen. Door aandacht voor hen te hebben, zowel vóór als tijdens hun verblijf in het gastland, en tijdens hun re-entry proces, kan er een soort vertrouwensband ontstaan. Wanneer de MK dan definitief terugkeert, zal hij diegene met wie hij contact heeft gehad van de zendingsorganisatie al kennen, waarmee er een basis is gelegd voor verder contact. Dit maakt het makkelijker om een vorm van begeleiding en nazorg te bieden wanneer de MK definitief terugkeert naar Nederland.

Literatuur en voorbereiding op de re-entry

Geef de ouders literatuur over MK's/TCK's en de re-entry, maar ook literatuur met betrekking tot de Nederlandse (jeugd) cultuur om eventueel samen met hun kinderen te lezen. Stimuleer ouders om hun kinderen voor te bereiden op de re-entry.

MK's vinden een goede voorbereiding op de re-entry belangrijk. Een voorbereiding op het leven in Nederland, maar ook een voorbereiding met betrekking tot hoe een MK 'het beste' de periode in het gastland kan afsluiten.

De zendingsorganisatie, ouders of de zendingsschool, zouden in het laatste jaar dat de MK in het gastland woont, aandacht kunnen besteden aan de punten waar de MK het moeilijk mee zou kunnen krijgen tijdens de re-entry, en wat hem daarbij zou kunnen helpen.

Informeel Thuisfrontcommissies

Zendingsorganisaties die contacten onderhouden met de TFC's van hun zendingen, kunnen ook hen informatie geven over MK's en TCK's en de re-entry. MK Focus heeft speciaal voor TFC's een kort boekje geschreven over MK's, en kan op uitnodiging een presentatie geven over hun werk en wat MK's zijn en welke rol de TFC kan vervullen.

6.1.2 Aanbevelingen met betrekking tot re-entry

Een mentorgezin

Zendingsorganisaties kunnen een mentor, of een mentorgezin met kinderen in vergelijkbare leeftijden als het terugkerende gezin, aanstellen om het gezin weer wegwijs te maken in Nederland. Deze mentor of dit mentorgezin kunnen zendingswerkers zijn die al eerder zijn teruggekeerd naar Nederland.³⁶

Met name wanneer MK's zonder ouders terugkeren naar Nederland, kan er behoefte zijn aan een soort (gast)gezin waaraan de MK gekoppeld wordt. Op die manier heeft hij een soort van 'familie' die hem op kan vangen en waar hij altijd welkom is.

Geef aandacht aan de MK's

Zoals gezegd, is de re-entry een gebeurtenis die het hele gezin aangaat. Geef daarom niet alleen de ouders die teruggekomen zijn aandacht, maar ook de kinderen. MK's hebben behoefte aan persoonlijke aandacht, aandacht voor hun eigen verhaal. Wanneer de zendingsorganisatie debriefingsgesprekken heeft met de ouders, doe iets soortgelijks ook voor de MK's. Wel is het daarbij belangrijk dat de

36 Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der)*, p. 27

ander zich in kan leven in de MK en de MK begrijpt; herkenning en erkenning zijn namelijk het grootste hulpmiddel. Houdt contact met en toon belangstelling voor de MK's die teruggekomen zijn. Hier kan op verschillende manieren invulling aan worden gegeven. De MK zou bijvoorbeeld opgevangen kunnen worden met een eerste gesprek om te peilen hoe het gaat, en waar de MK behoefte aan heeft. Het is belangrijk dat gesprekken niet geforceerd worden, wanneer een MK er geen behoefte aan heeft.

Doorverwijzen

Wees als zendingsorganisatie op de hoogte van organisaties als MK Focus die activiteiten organiseren voor MK's, en wijs MK's hierop. Laat MK's weten dat er mensen, organisaties en andere MK's zijn om vragen te beantwoorden of gesprekken te voeren als de MK daar behoefte aan heeft.

Soms hebben MK's meer hulp nodig, of professionele hulp. Zendingsorganisaties kunnen MK's in dat geval doorverwijzen naar Member Care of InTransit, of andere hulpinstanties. Achterin dit boekje staat kort beschreven welke hulp Member Care en InTransit zoal bieden.

Bied een vorm van begeleiding aan MK's die terugkeren naar Nederland

Het re-entry proces is een ingrijpend proces voor een MK. Het is belangrijk dat de zendingsorganisatie hier oog voor heeft, en MK's een vorm van begeleiding biedt. Uit de resultaten van onze enquête onder de MK's blijkt echter, dat gesprekken van de zendingsorganisatie met de MK's, met of zonder de ouders erbij, door de MK's niet altijd gewaardeerd worden. De gespreksthema's, de leeftijd van de MK's, of de geschiktheid van degene die het gesprek voert vanuit de zendingsorganisatie, zouden hiervoor reden kunnen zijn. Het is belangrijk hier als zendingsorganisatie bewust van te zijn, en te proberen een vorm van begeleiding te vinden die aansluit bij de behoefte van de MK.

Aangezien MK's graag contact hebben met andere MK's, en de herkenning hen goed doet, is het een idee om in plaats van één-op-één gesprekken met de MK's te hebben, een soort re-entry bijeenkomsten te organiseren voor meerdere MK's die net zijn teruggekomen. Aangezien er bij één zendingsorganisatie meestal niet veel MK's tegelijk terugkomen naar Nederland, zouden zendingsorganisaties op dit gebied samen kunnen werken met andere zendingsorganisaties. Samen hebben de zendingsorganisaties meer MK's die naar Nederland terugkeren, dan alleen.

De zendingsorganisaties zouden samen een soort serie re-entry bijeenkomsten kunnen organiseren voor hun MK's die net terug zijn (het eerste jaar), en tijdens deze re-entry bijeenkomsten thema's kunnen bespreken die spelen tijdens de re-entry. Het is daarbij belangrijk dat dit op een leuke, op de leeftijd toegespitste manier gebeurt, waarbij er ook gelegenheid is voor ontspanning en onderling contact.

De zendingsorganisaties kunnen samenwerken met alle andere zendingsorganisaties, en hoeven zich hierin niet te concentreren op zendingsorganisaties binnen de eigen kerkelijke stroming. MK's hebben aangegeven dat ze het contact met andere MK's vooral belangrijk vinden, omdat ze allemaal een internationale achtergrond hebben en omdat ze christen zijn. De kerkelijke achtergrond maakt hierin geen verschil.

De voordelen van de samenwerking tussen zendingsorganisaties op dit gebied, zijn voor de zendingsorganisaties onder andere:

- dat de zendingsorganisaties samen meer MK's hebben dan alleen
- dat het onderlinge contact tussen de MK's hen helpt bij de re-entry

- dat deze MK's 'tegelijk' een vorm van begeleiding of nazorg krijgen, waardoor het minder tijd en organisatie kost dan één-op-één begeleiding (al mag dat niet de belangrijkste reden zijn)
- door de samenwerking wordt er meer mogelijk. Wat betreft de mankracht, geschikte personen, invulling van de begeleiding, maar ook op financieel gebied.

Bied iets ten afscheid aan

Tot slot nog het volgende aandachtspunt. Vaak voelen MK's zich verbonden met de zendingsorganisatie van de ouders. Doordat ze erin opgegroeid zijn, kan de organisatie gevoelsmatig deel zijn van hun identiteit (D. Pollock). Als een MK op een gegeven moment een bepaalde leeftijd heeft bereikt (vaak is dat 18 jaar), wordt hij door de zendingsorganisatie als volwassene beschouwd, en maakt de MK niet langer meer deel uit van de organisatie. Sommige MK's ervaren dit als een verlies. Houdt hier als zendingsorganisatie rekening mee. Wat zendingsorganisaties bijvoorbeeld zouden kunnen doen, is de MK die de betreffende leeftijd heeft bereikt, iets ten afscheid aan bieden.

6.2 Aanbevolen literatuur voor zendingsorganisaties

- Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1+2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.) p.p. 63/71
- Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten third culture kids* (z.p. Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001) p.p. 32
- Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds* (Boston London: Nicholas Brealey Publishing, 2001) p.p. 333.
- Knell, M. *Burn-up or Splash down – Surviving the culture shock of re-entry* (Atlanta, Lonon, Hyderabad: Authentic Publishing, 2007) p.p. 184

7. Aanbeveling voor de kerk waar Mission Kids naar terug keren

**You Know You're an MK When...
Strangers say they can remember you when you were "this tall."**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Vreemden je vertellen dat ze jou kennen van toen je nog "zó klein was".

37

Een kerk is in eerste instantie een gemeenschap van mensen die God aanbidden. Een kerk heeft als centrale taak om het evangelie uit te dragen in de wereld. Er zijn verschillende functies die tot de kerk behoren. Zo hoort een kerk het evangelie bekend te maken, elkaar als gelovigen op te bouwen, God te aanbidden en compassie te tonen aan (niet) gelovigen.

Jezus roept op om te zorgen voor de medemens, om te zorgen voor de mensen in onze lokale gemeente, kinderen en jongeren horen ook bij deze gemeente. Niet alleen de ouders en de christelijke scholen zijn verantwoordelijk voor de opvoeding en de zorg voor jonge mensen, de gemeente heeft ook een plicht daartoe.³⁷

MK's zijn kinderen/jongeren die tot de gemeente behoren en hebben om die reden ook de zorg van de gemeente nodig. MK's die net terug komen in Nederland hebben extra zorg nodig. Ze komen terecht in een ander land, zijn niet volop bekend met de Nederlandse cultuur, kennen weinig mensen en komen misschien voor het eerst in de gemeente. Ieder mens die voor het eerst in een kerk komt heeft begeleiding nodig om zijn plek te vinden binnen de kerk, zo ook een MK.

Uit ons onderzoek is echter gebleken dat kerken MK's meestal niet begeleiden bij terugkomst in Nederland. De meeste MK's zeggen dat bij terugkomst in Nederland de kerk hun niet goed opving. De MK's zeggen echter ook dat ze weinig behoefte hadden om bij iemand van de kerk hun verhaal kwijt te kunnen, of vragen te stellen. De meeste MK's verwachtten ook dat ze hiervoor niet terecht konden bij iemand van de kerk. Net iets minder dan de helft van de MK's kon wel bij iemand van de kerk terecht met vragen en hun verhaal. De helft van de MK's die wel bij de kerk terecht kon, vindt echter dat dit hen niet goed geholpen heeft.

Daar komt nog bij dat MK's zich vaak niet thuis voelen in de kerk. Nu is het zo dat veel jongeren zich niet thuis voelen in de kerk, en MK's zijn hierop geen uitzondering. Het is jammer dat MK's zich niet thuis voelen in de kerk, want de kerk zou juist een veilige thuishaven behoren te zijn voor jongeren en MK's. Een kerk hoort een plek te zijn waar jongeren zich welkom voelen en waar naar hen geluisterd wordt.

Jeugdgroep

Een speciale plek voor jongeren binnen de kerk, is de plek waar jongeren elkaar ontmoeten, namelijk in de jeugdgroep. Dit is een plek waar jongeren onderling, samen met de jeugdleiding, Christus beter leren kennen en waar zij samen als jongeren een gemeenschap vormen.

³⁷ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

³⁸ Meulen., H.C. van der, *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: boekencentrum, 2001 [2e druk]p. 216-223

Ook voor de MK is een goede jeugdgroep belangrijk. Ze willen zich er graag welkom voelen, en er deel van uitmaken. Het blijkt echter dat dit niet zo gemakkelijk is voor MK's. Ze hebben moeite met het vinden van aansluiting bij hun leeftijdsgenoten, en kunnen daar wel wat hulp bij gebruiken. Hierin ligt een taak voor de jeugdleiders, die de MK's actief bij de jeugdgroep kan betrekken.

De jeugdleider is meestal iemand, bij wie de jongere terecht kan met vragen of zijn verhaal. Uit ons onderzoek blijkt echter, dat maar de helft van de MK's bij zijn jeugdleider terecht kon met zijn verhaal en vragen. Het merendeel geeft echter ook aan hier weinig behoefte aan te hebben. Toch moet daar ook bij vermeld worden, dat uit de interviews die we gehouden hebben onder de MK's, bleek dat de MK's of goed met hun jeugdleider konden praten, of als dit niet het geval was, graag meer met een jeugdleider hadden willen spreken.

De meeste MK's konden hun verhaal niet kwijt op de jeugdgroep. De MK's die een goed contact hebben met de jeugdgroep, zeggen dat dit hen erg geholpen heeft tijdens de re-entry. Het helpt de MK's te integreren in de kerk, en er ontstaat de mogelijkheid tot nieuwe christelijke vriendschappen.

Uit ons onderzoek is gebleken dat de meeste kerken de MK's niet voldoende opvangen. De kerk wordt over het algemeen in ons onderzoek negatief beoordeeld door MK's, als het aankomt op de begeleiding en bijstaan tijdens de re-entry. Desondanks heeft de kerk een pastorale taak om te zorgen voor zijn leden, MK's zijn onderdeel van de gemeente en hebben zorg nodig.

MK's hebben vooral ook contact met leeftijdsgenoten nodig, binnen de jeugdgroep hoort een MK een plek te krijgen. Als MK's zich thuis voelen in de jeugdgroep zal dit hen helpen tijdens de re-entry. Daarnaast kan het hen helpen om nieuwe vriendschappen op te bouwen. Als onderdeel van de gemeente heeft een MK zelf ook wat toe te voegen. MK's hebben op het veld veel dingen meegemaakt die Nederlandse kinderen niet meemaken, en hebben vaak een 'ander' geloofsleven ontwikkeld. Een MK heeft in de dingen die hij meegemaakt heeft, iets toe te voegen aan de gemeente. Daarnaast heeft een MK ook gaven en talenten gekregen van God, die hij kan inzetten voor de gemeente.

7.1 Aanbevelingen voor kerken om MK's te begeleiden bij de re-entry

7.1.1 Als de Mission Kid nog in het buitenland is:

Onderhoud contact met een MK als hij nog in het buitenland is.

MK's blijven vaak lid van een kerk in Nederland. Als kerk zijnde is het goed om contact te houden met een MK als hij zich nog in het buitenland bevindt. Zo kan de zondagsschool of de jeugdgroep bijvoorbeeld kaartjes sturen wanneer een MK jarig is, en contact houden via e-mail en netwerksites.

7.1.2 Als de Mission Kid terug is in Nederland

Heet als kerk ook de MK's welkom

Veel kerken laten zendingswerkers een praatje doen als zij terugkomen van het veld. Het zijn echter niet alleen de zendingswerkers geweest die op het veld zijn geweest, maar ook de kinderen van de zendingswerkers. Het is goed als hier tijdens de kerkdienst ook aandacht aan wordt besteed.

Laat een MK zich welkom voelen in de gemeente

Een MK heeft aandacht nodig, net als elke jongere. Een MK die net terug komt wil zich graag welkom voelen in de kerk. Maar ook als MK's al een poos terug zijn hebben ze aandacht nodig. Betrek een MK bij taken in de kerk, zoals beamerdienst, muziek, zondagschool etc. Op deze manier zal een MK zich sneller thuis voelen in de kerk. Verder wil een MK vooral normaal behandeld worden en heeft hij in die zin geen voorkeursbehandeling nodig.

Wees op de hoogte van MK's/ TCK's en Re-entry

Het is handig als bijvoorbeeld de jeugdleider wat meer weet over MK's/ TCK's en de re-entry. Hiervoor kan het beste contact worden gezocht met de ouders of met de TFC.

Laat de jeugdleider(s) contact opnemen met een MK

MK's geven aan dat ze het fijn vinden als de jeugdleider contact met hen opneemt. Neem als jeugdleider contact op met een MK, en nodig hem uit voor de jeugdontmoeting. Bespreek met een MK hoe hij het beste kan integreren in de jeugdgroep. Sommige MK's vinden het misschien fijn om wat over hun gastland en hun MK leven te vertellen. Andere MK's hebben misschien liever dat een jeugdleider hen introduceert en de andere jongeren iets over de MK vertelt. Als de andere jongeren in de groep iets weten over het leven van de MK, dan zal dit hen helpen om de MK beter te begrijpen.

Heb oprechte interesse in de MK

MK's hebben behoefte aan aandacht en een luisterend oor, aan iemand van de kerk die oprecht geïnteresseerd is in hun verhaal, ook wanneer zij alweer een tijdje terug zijn. Luister oprecht naar de MK, laat hem zijn verhaal vertellen, zowel in persoonlijke gesprekken als op de jeugdgroep. Zorg er voor dat een MK weet dat hij bij iemand terecht kan. Een MK heeft niet alleen aandacht nodig als hij net terug is, maar zeker ook daarna. Het helpt MK's om te vertellen over hun leven zoals ze dat gehad hebben in het buitenland. Dit is nog steeds onderdeel van hun huidige leven.

Help een MK aansluiting te vinden bij de jeugdgroep

MK's vinden het over het algemeen moeilijk om contact te krijgen met leeftijdsgenoten. Veel MK's voelen zich ouder dan hun leeftijdsgenoten en hebben niet dezelfde interesses als hun leeftijdsgenootjes. Daarnaast kennen mensen uit de jeugdgroep elkaar vaak al, en is de MK helemaal nieuw in de groep. Voor jongeren kan het lastig zijn om zich in een MK in te leven. Help de jongeren daarom om zich in de MK in te leven, door bijvoorbeeld tijdens een groeps gesprek aan de MK te vragen hoe dat in zijn gastland ging.

Voor jongeren helpt het vaak om gezamenlijke activiteiten te doen. Een jeugdweekend met groepsbindende activiteiten, zoals een trektocht, zorgt er voor dat MK's de jongeren van de kerk beter leren kennen.

Zorg voor een contactpersoon voor de MK

De MK's hebben in onze enquête aangegeven dat ze behoefte hebben om gekoppeld te worden aan iemand van de kerk, die eventuele vragen van de MK kan beantwoorden. Iemand die de MK opvangt en regelmatig contact heeft met de MK, en de MK in het begin op sleeptouw neemt. Dit kan bijvoorbeeld een jeugdleider zijn of iemand van de zendingscommissie. Verder kan het als het mogelijk is ook goed

zijn om een MK te koppelen aan een leeftijdsgenoot van de jeugdgroep, zo kan de MK beter in contact komen met de jeugdcultuur.

7.2 Aanbevolen literatuur voor Kerken

- Schoonveld, K., *Focus op MK's. Tips voor TFC's die aandacht willen geven aan MK's* (MK Focus, z.p., z.j.) p.p.16
 - o Dit boekje is te bestellen via www.mkfocus.nl?
- Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1+2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.) p.p. 63 en 71
 - o Deze Engelstalige boekjes zijn speciaal geschreven voor ouders die met hun kinderen de zending in willen gaan, om hen voor te bereiden op de issues die zij en hun kinderen tegen kunnen komen. Deze boekjes zijn echter ook geschikt voor andere geïnteresseerden die meer willen weten over MK's.
- Nes, J. van, *Het re-entry proces van Mission Kids: Een Pastoraal-Theologische reflectie op de praktijk van Pastorale hulpverlening aan terugkerende kinderen van zendelingen in Nederland Nog even de datum en plaats enzo!!*
 - o De thesis van Jesse van Nes kan een waardevolle bijdrage leveren aan de huidige theorievorming omtrent de zorg voor zendelingen, missionkids, en het re-entryproces, vanwege de pastoraal-theologische insteek, welke nog niet eerder is gedaan. Mensen die erover nadenken pastorale hulp te verlenen aan Mission Kids, raden we aan deze thesis te lezen.

8. Aanbevelingen voor de Thuisfrontcommissie

You Know You're an MK When...

You live at school, work in the tropics, and go home for vacation.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je op school woont, in de tropen werkt, en naar huis gaat voor de vakantie.

39

Hoewel het in eerste instantie de taak is van de ouders en de zendingsorganisatie om hun MK's voor te bereiden en te ondersteunen bij de re-entry, kan ook de TFC veel doen voor het zendingsgezin.

Thuisfrontcommissies worden over het algemeen opgericht om de zendingswerkers vanuit het thuisfront te ondersteunen, op allerlei manieren. Te denken valt aan het rondsturen van de nieuwsbrieven, dingen regelen op financieel gebied, het betrekken van de kerk bij de werkzaamheden van de zendingwerkers, etc.

De taken van een thuisfrontcommissie bestaan voornamelijk uit het bijstaan van de zendingswerkers. De TFC's krijgen vaak niet zoveel of indirect te maken met de kinderen van de zendingswerkers. Dit blijkt ook uit de enquête die we gehouden hebben onder de MK's.

Het merendeel van de MK's krijgt geen begeleiding vanuit de TFC. Dit verwachten de MK's echter ook niet, en zij zien hierin ook geen taak voor de TFC. Uit ons onderzoek is gebleken dat TFC's MK's niet goed begeleiden tijdens de re-entry. Het merendeel van de MK's wordt niet begeleid door de TFC. Diegenen die wel een vorm van begeleiding hebben gehad, vinden dat dit hen niet geholpen heeft.

Als het aankomt op de begeleiding van MK's, dan komt de TFC van alle organisaties het slechts uit ons onderzoek. Dit kan komen omdat TFC's het niet als hun taak zien om MK's te begeleiden.

Toch zouden de MK's wel baat kunnen hebben bij ondersteuning vanuit de TFC. De TFC onderhoudt het contact tussen de zendingswerkers en het thuisfront in Nederland, zij zijn de verbindende factor. Zij zijn daarmee de link tussen Nederland en de MK.

8.1 Aanbevelingen voor de Thuisfrontcommissie, om Mission Kids te begeleiden bij de re-entry

Onderstaande aanbevelingen komen o.a. uit het boekje *Focus op MK's* van MK Focus, en uit de conclusies die we getrokken hebben uit ons onderzoek.

8.1.1 Aanbevelingen met betrekking tot de voorbereiding:

Stel een contactpersoon aan

Stel iemand aan die verantwoordelijk is voor zaken m.b.t. de kinderen van de zendingswerkers. Deze contactpersoon kan de belangen van de kinderen behartigen, en de kinderen vanuit Nederland laten merken dat er aan hen gedacht wordt. Het is goed als deze persoon al een band heeft met de MK, voordat hij deze

³⁹ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

positie inneemt, zodat de MK ook daadwerkelijk behoefte heeft om met deze persoon te communiceren.

Het zou handig zijn als deze contactpersoon iemand uit de kerk is.

Houd MK's op de hoogte

Houdt MK's, terwijl ze in het gastland zijn, op de hoogte van wat er in Nederland gebeurt, vooral wat voor jongeren belangrijk is (denk aan mode, muziek, technische ontwikkelingen). Stuur hen bijvoorbeeld populaire muziek of modetijdschriften op. (Dit kan overigens ook een 'taak' voor familieleden of vrienden zijn.) Het is van belang dat MK's dingen leren over de Nederlandse cultuur, zodat de cultuurschok minder groot is bij verlof of terugkomst. En daarnaast komen de MK's op deze manier in aanraking met de Nederlandse taal.

Aandacht voor de MK's

Het is fijn als de MK's merken dat niet alleen de ouders, maar ook zij niet vergeten worden. Laat de MK's terwijl ze in het gastland zijn merken dat er aan hen gedacht wordt, en houdt contact met hen. Stuur bijvoorbeeld een kaart of cadeautje met hun verjaardag, en als alle kinderen van de zondagsschool een boek van de kerk krijgen, vergeet dan de kinderen van de zendingswerkers niet.

8.1.2 Aanbevelingen met betrekking tot re-entry

Eigen voorbereiding

Het is goed als een TFC zich voorbereidt op de terugkeer van MK's. Lees bijvoorbeeld wat informatie over MK's en de re-entry van een zendingsgezin. Een goed boekje hiervoor is bijvoorbeeld *'Focus op de MK's'* door Kezia Schoonveld (zie ook hieronder bij aanbevolen literatuur). Wees ervan bewust dat een MK niet per definitie blij is om terug te zijn in Nederland, maar dat hij het ook erg moeilijk kan vinden om in Nederland te zijn.

Wees beschikbaar voor de MK

Als de TFC een contactpersoon heeft aangesteld voor de MK's, zou deze kunnen proberen er voor de teruggekeerde MK te zijn, wanneer deze graag een keer wil praten of vragen heeft (bijvoorbeeld van praktische aard). Hiervoor is het echter wel van belang dat er al een soort van vertrouwensband is ontstaan terwijl de MK nog in het buitenland was.

Rol ten opzichte van de kerk

Indien de TFC verbonden is aan de kerk van de zendingswerkers, zou het een mogelijkheid kunnen zijn dat de TFC de kerk enigszins voorbereidt op de terugkeer van het zendingsgezin en/of de MK's. Verstrek de kerk en eventuele jeugdleiders enige informatie over de MK's, waardoor zij zich kunnen voorbereiden en de MK's goed op kunnen vangen en kunnen begeleiden. Het is namelijk belangrijk dat een MK zich welkom voelt in de kerk en op de jeugdgroep, dit bevordert zijn integratieproces.

8.2 Aanbevolen literatuur voor thuisfrontcommissies

- Schoonveld, K., *Focus op MK's. Tips voor TFC's die aandacht willen geven aan MK's* (MK Focus, z.p., z.j.) p.p.16
- Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1+2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.) p.p. 63 en 71

9. Aanbevelingen voor Mission Kids, door Mission Kids

**You Know You're an MK When...
You know how to pack**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je weet hoe je je koffers moet inpakken.

40

Dit hoofdstuk is geschreven voor de MK, en is geschreven op basis van literatuur die geschreven is voor MK's en op basis van de ervaringen van MK's zoals ze die hebben weergegeven in onze enquête en interviews. Deze MK's zijn allemaal minimaal één en maximaal tien jaar terug in Nederland, en zijn dus allemaal door het re-entry proces gegaan.

Je zou kunnen zeggen dat dit hoofdstuk geschreven is voor MK's, door MK's. We hopen dat dit hoofdstuk MK's die van plan zijn terug te komen naar Nederland, zal helpen bij de voorbereiding op de re-entry.

MK's kijken verschillend tegen de terugkeer naar Nederland aan. Sommige MK's hebben er heel veel zin in, anderen vinden het allemaal wel best of weten niet zo goed wat ze ervan moeten vinden, en weer anderen vinden het allemaal maar stom en willen eigenlijk helemaal niet naar Nederland. Iedere MK beleeft de re-entry op zijn eigen manier.

Het (terug)gaan naar Nederland heeft leuke en minder leuke kanten. Aan de ene kant is het leuk om straks de familie weer te zien, om naar een land te gaan waar misschien meer vrijheid is, aan de andere kant houd je van het gastland en wil je daar eigenlijk niet meer weg, wil je geen afscheid moeten nemen.

Het re-entry proces is voor de meeste MK's geen makkelijke periode. Je laat (bijna) alles wat bekend is achter, en vertrekt eigenlijk naar een nieuw land. Het zal waarschijnlijk even duren voordat je helemaal in Nederland gewend bent, maar uiteindelijk zal dit gebeuren. Het is belangrijk dat een MK zichzelf de tijd gunt om te wennen aan Nederland.

Hoe je ook tegen het re-entry proces aankijkt, er zijn een paar dingen die je erbij kunnen helpen. Deze dingen hebben andere MK's geholpen, en zullen we hieronder noemen. Het is best een hele lijst, en misschien vind je niet alles even bruikbaar, dat kan. Want iedereen is verschillend. Maar lees ze eens door, en denk er over na wat je ermee wilt, en hoe je het gaat aanpakken.

Onderstaande tips komen o.a. uit de boeken *Van heinde en ver(der)* van M.G. Bac-Fahner, en *Third Culture Kids* van D. Pollock en R. van Reken, en uit de enquête en interviews die we gehouden hebben onder de MK's.

9.1 Na het laatste verlov in Nederland, weer in het buitenland

- Houdt contact met een aantal bekenden of vrienden in Nederland, vooral wanneer je naar dezelfde woonplaats in Nederland terug zult keren. Wanneer je dan terugkeert naar Nederland, zul je hierdoor alvast wat mensen in Nederland kennen. Het maakt het integratieproces makkelijker als je al wat

⁴⁰ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

mensen kent en/of al wat vrienden hebt in Nederland. Deze mensen kennen jou en weten al het een en ander over jou en jouw achtergrond.

- Vraag deze bekenden of vrienden of ze je op de hoogte willen houden van de ontwikkelingen in Nederland. Bijvoorbeeld op het gebied van muziek, mode, films, technische ontwikkelingen. Misschien willen ze wel eens wat dingen naar je opsturen, zoals opgenomen muziek van de radio, of een tijdschrift. Wanneer je dan naar Nederland terugkeert, heb je alvast een idee van wat populair of belangrijk is in Nederland op dat moment.

9.2 Voorbereiding vóór vertrek naar Nederland

- Maak foto's van bijvoorbeeld:
 - Jullie huis en huisdieren
 - Vrienden en vriendinnen
 - De natuur
 - Jullie woonplaats
 - Het alledaagse leven
 - Bijzondere gebeurtenissen
 - Andere dingen waar je van houdt

Nu zijn deze dingen nog zo gewoon, maar in Nederland zal alles anders zijn. Het kan dan fijn zijn als je ook foto's hebt van de alledaagse en gewone dingen uit het leven in je gastland; iets vertrouwds. Iets waar je letterlijk op terug kan kijken, en wat je aan mensen in Nederland kan laten zien.

- Als je van de natuur houdt: Droog een aantal bijzondere bloemen en/of planten tussen wat boeken. Deze kan je in Nederland inlijsten.
- Koop een aantal leuke souvenirs die je mee kan nemen naar Nederland. Of iets wat typisch is voor de plaats/het land waar je woont.
- Neem dingen mee naar Nederland waar je aan gehecht bent of die een bijzondere betekenis voor jou hebben. Bijvoorbeeld een schilderijtje uit het gastland, je bedsprei, iets speciefs van de cultuur waar je woont, of iets wat je verzameld hebt. Deze dingen kun je in Nederland een plek geven in je nieuwe kamer, dat geeft het meteen iets vertrouwds.
- Lees eens wat literatuur over MK's en/of TCK's en over re-entry. Lees bijvoorbeeld het hoofdstuk in dit boekje: *'De voordelen van, en de uitdagingen in, het leven van een MK'*. Of kijk naar de aanbevelingen in de literatuurlijst achterin dit boekje.
- Kijk eens op de website van MKPlanet (een website door en voor internationale MK's), ga naar de bijeenkomsten over re-entry als jouw school die organiseert, vraag je ouders ernaar. Het kan helpen om een idee te hebben van wat je kunt verwachten, en welke uitdagingen je in het re-entry proces tegen kan komen.
- Bouw een vlot, oftewel, 'Build a RAFT'⁴¹:
- **Reconciliation/Verzoening:** Verzoen je met mensen. Het is belangrijk dat als je ruzie of onenigheid hebt met iemand, dat je dit recht zet voordat je vertrekt. Daardoor kan je met een zuiver geweten en zonder schuldgevoel vertrekken, en in Nederland als het ware met een schone lei opnieuw beginnen.
- **Affirmation/Bevestiging:** Bevestig je vriendschappen. Het is belangrijk dat je, vóór je vertrek naar Nederland, aan je vrienden en de mensen die je kent, laat

⁴¹ Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds*, p. 200-204

merken dat je jullie vriendschap waardeert. Je kunt ze dit persoonlijk vertellen, of bijvoorbeeld op een kaart zetten. Je kunt ze ook een cadeautje geven. Dit om je vrienden te laten merken hoezeer je hun vriendschap waardeert en hoe belangrijk die vriendschap voor je is.

- **Farewells/Afscheid:** Neem bewust afscheid. Dit is heel erg belangrijk. Het is belangrijk dat je bewust afscheid neemt van alle belangrijke mensen, plaatsen, dieren en dingen in het gastland. Als het enigszins kan, bezoek belangrijke mensen en plaatsen nog één keer voordat je gaat, en neem afscheid van hen. Geef de dieren een laatste aai, loop nog een keer door jullie huis en tuin, doe iets wat je normaal elke dag deed bewust nog één laatste keer. Het is misschien niet gemakkelijk om te doen, maar later zal je er dankbaar voor zijn dat je het gedaan hebt.
- **Think Destination/Denk aan waar je heen gaat:** Denk aan hoe het leven in Nederland zou kunnen zijn. Het is goed om een realistisch beeld te hebben van hoe het leven in Nederland zal kunnen zijn, en om een beeld te hebben van de uitdagingen en veranderingen die je tegen zou kunnen komen. Ook kan het helpen als je weet aan wie je eventueel hulp zou kunnen vragen, en wat jou zou kunnen helpen bij het re-entry proces.

9.3 Tijdens het re-entry proces

- Wanneer je eenmaal in Nederland bent aangekomen, gun jezelf de tijd om te wennen. Dit kost nu eenmaal gewoon tijd. Veel MK's voelen zich de eerste tijd niet thuis in Nederland, voelen zich van binnen een beetje als een buitenlander, zijn verdrietig, en zouden het liefst meteen weer terug willen keren naar het gastland. Je bent dus niet de enige als je, je zo voelt. Deze gevoelens horen bij de re-entry. Het is goed om het verdriet en de rouw die je voelt te erkennen. Bij het re-entry proces komt nu eenmaal verdriet en rouw kijken, dat is normaal. Het is belangrijk dat je dit verdriet om alles wat je verloren hebt, erkent, en jezelf de tijd en ruimte geeft om dit te verwerken. Geef jezelf toestemming om de pijn te voelen en om te rouwen. Uit het verdriet en de pijn die je voelt, praat erover met mensen. Laat de tranen maar komen en houdt het huilen niet tegen, hiermee verwerk je het verdriet.
- Neem eens een kijkje op de website van MK Focus.⁴² MK Focus organiseert ontmoetingen voor MK's, waar MK's elkaar kunnen ontmoeten, en één keer per jaar wordt er een MK weekend georganiseerd. Het contact met andere MK's kan erg waardevol zijn. Je vindt herkenning bij elkaar, je begrijpt elkaar en je kunt jezelf zijn. Je merkt dat je er niet alleen in staat. Het zijn ontspannen avonden, waar de ontmoeting centraal staat.
- Je kunt ook contact zoeken met andere MK's op het internet als je dat leuk vindt. Op de website van MK Focus is een forum, en MKPlanet heeft een forum waarop allerlei onderwerpen besproken worden. De laatste is een Engelstalige en internationale site.
- Zoek een soort mentor, of verschillende als je dat wilt. Het kan helpen om iemand te hebben die je in het begin wat wegwijs maakt in Nederland. Dit kan bijvoorbeeld een andere MK zijn, een goede vriend(in), iemand van de familie, een jeugdwerker. Iemand aan wie je vragen kan stellen, en die jou in het begin wat kan helpen met praktische zaken, zoals: hoe vraag je een OV

⁴² www.mkfocus.nl

chipkaart aan, wat is er in de mode op dit moment, wat doe je op een verjaardag, enzovoorts.

- Ga op een sport of andere activiteit, iets wat je leuk lijkt om te doen, ook al vind je het misschien eng of heb je er in het begin helemaal geen zin in. Het zal je helpen om nieuwe mensen te leren kennen, en om je plek weer te vinden in Nederland.
- Het is goed om je te beseffen dat jij een heel ander leven hebt gehad dan de meesten van je Nederlandse leeftijdsgenoten. Hierdoor kan het moeilijker zijn om aansluiting te vinden bij leeftijdsgenoten. In het begin zullen de mensen waarschijnlijk geïnteresseerd naar je verhaal luisteren en allerlei vragen stellen, maar na een poosje als het nieuwe eraf is, zal bij veel mensen de interesse afnemen. Dit komt omdat zij zich geen voorstelling kunnen maken van hoe het voor jou is (geweest). Dat wil niet zeggen dat deze Nederlandse mensen geen interesse hebben in jou. Ze kunnen zich gewoon niet zo goed inleven in wat jij hebt meegemaakt en hoe jouw leven is geweest in het buitenland. In het contact met andere MK's is dit anders. Andere MK's hoef je niet veel uit te leggen, je begrijpt elkaars verhaal en je vindt herkenning bij elkaar.

We willen je aanraden ook interesse te tonen voor het verhaal van je Nederlandse leeftijdsgenoten. Jij hebt een verhaal waar anderen belangstelling voor mogen tonen, maar ook anderen hebben een verhaal. Ook in Nederland maken jongeren heel wat mee, en vaak gaat er meer achter iemand schuil dan je in eerste instantie zou verwachten.

- Doe je best om nieuwe vrienden en vriendinnen te maken. Dit zal in het begin niet altijd gemakkelijk zijn, maar nieuwe vrienden kunnen je helpen bij het re-entry proces, en zorgen ervoor dat je, je minder eenzaam voelt.
- Wees je er hierbij van bewust dat jij misschien op een andere manier vriendschappen sluit, dan je Nederlandse leeftijdsgenoten doen. Zoals je onder het kopje 'Aansluiting bij leeftijdsgenoten' in het hoofdstuk 'De uitdagingen in het leven van een MK' kan lezen, zijn er verschillende niveaus in een vriendschap. Een MK is vaak gewend een vriendschap op een 'dieper' niveau in te stappen. Veel MK's vinden hun leeftijdsgenoten in Nederland daarom in eerste instantie maar saai en oppervlakkig. Hoewel het voor MK's kan lijken alsof Nederlandse leeftijdsgenoten bepaalde onderwerpen niet belangrijk vinden, zijn zij er misschien gewoon nog niet aan toe, omdat in hun ogen de vriendschap hiervoor nog niet ver genoeg ontwikkeld is.
- Het kan zijn dat er dingen zijn waar je graag een keer met iemand dieper over door zou willen praten, dingen die je moeilijk vindt of blijft vinden, dingen waar je tegenaan loopt of die je graag anders zou zien. Zoek dan iemand die je vertrouwt en met wie je hierover kan praten. Dat kan een vertrouwenspersoon zijn tijdens een MK weekend of MK ontmoeting, een vertrouwenspersoon op school, iemand van Member Care⁴³ of van de kerk. Ook professionele hulp is een mogelijkheid. Member Care heeft een netwerk van professionele hulpverleners naar wie ze je door kunnen verwijzen, en InTransit is bijvoorbeeld een christelijke psychologische praktijk, waarvan de psychologen zelf buitenlandervaring hebben.

⁴³ Zie hiervoor www.membercare.nl. Je kan een mailtje sturen met je vraag naar Member Care, en dan gaat Member Care voor jou op zoek naar iemand die jou bij je vraag kan helpen.

9.4 Aanbevolen literatuur voor MK's

- *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten Third Culture Kids*, geschreven door drs. M.G. Bac-Fahner
 - Dit boekje is te bestellen via www.InTransit.nl
- Het gedeelte voor MK's/TCK's uit het boekje *Burn-up or Splash Down. Surviving the culture shock of re-entry*, geschreven door Marion Knell
- *Letters never sent*, geschreven door Ruth E. van Reken
- *De geluiskamer*, geschreven door Catherine Palmer
- *The missionary kid survival guide*, geschreven door E. Tassia

Voor meer literatuur over en voor MK's kan je achterin dit boekje kijken, of op de website van MK Focus: www.mkfocus.nl

9.5 Interessante websites voor de MK:

www.mkfocus.nl

Website van MK Focus, met daarop ondermeer informatie over MK's, een forum, en informatie over wanneer en waar de volgende MK ontmoetingen in Nederland plaatsvinden.

www.mkplanet.com

Een Engelstalige, internationale website, voor en door MK's. In het forum worden allerlei onderwerpen besproken door de MK's. Onderwerpen met betrekking tot het MK zijn, maar ook andere onderwerpen worden besproken. Het forum wordt druk bezocht, en er is allerlei informatie op te vinden.

www.members.kconline.com/kerr/mk.htm

Een Engelstalige website met daarop zo'n 150 "You know you're an MK when..." uitspraken van MK's van over de hele wereld. Leuk om te lezen en erg herkenbaar. Deze en meer van deze uitspraken zijn gebundeld in een klein boekje, die je ook op deze website kan bestellen.

10. Woord van dank

**You Know You're an MK When...
You never take anything for granted.**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je nooit iets als vanzelfsprekend ervaart.

44

Onze dank gaat uit naar Membercare Nederland voor de mogelijkheid die zij hebben geboden om bij hen ons afstudeeronderzoek te doen.

Speciale dank gaat uit naar onze begeleiders vanuit Membercare: Mathilde Companjen en Margrete Bac, voor hun begeleiding en wijsheid.

Wij willen Sabine van der Heijden, onze afstudeercoach, heel erg bedanken voor de begeleiding die zij ons geboden heeft tijdens ons onderzoek.

Ook willen wij Eduard Groen bedanken; de meezeer die ons heeft geholpen om ons onderzoek aan te scherpen.

Wij zijn blij dat wij gebruik konden maken van het talent van Geeske van Voorthuysen-Snetselaar. Haar werk mochten wij gebruiken ter illustratie van de omslag.

Uiteraard zijn wij de achtentachtig MK's die de enquête hebben ingevuld heel erg dankbaar voor hun medewerking. Zonder hen had het onderzoek niet plaats kunnen vinden. Speciale dank gaat hierbij uit naar de zes MK's die wij telefonisch hebben geïnterviewd.

Ook de zendingsorganisaties die gereageerd hebben op ons verzoek om de enquête in te vullen, willen wij bedanken.

De leraren van de CHE die ons hebben geholpen met ons onderzoek willen wij bedanken. Dit zijn: Dirk van Schepen, Teus van de Lagemaat en Bert Roor.

Wij zijn heel erg dankbaar voor de externe hulp die wij hebben gekregen tijdens het onderzoek. Speciale dank gaat hierbij uit naar Hanneke Aartsma, zij heeft de enquête voor de MK's voor ons getest, Lydia Aartsma voor haar creatieve inbreng en naar Alinda Blank en Susanne van der Ploeg die ons hebben geholpen met Excel.

Verder dank gaat uit naar onze familie, vrienden, kennissen en huisgenoten voor het meedenken met het onderzoek, de morele support en hun gebed.

En onze grote dank is aan God, die ons tijdens het hele afstudeerproject gesteund heeft en ons kracht en wijsheid heeft gegeven. Groot is Zijn trouw.

⁴⁴ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

Bijlage 1: Samenvatting het onderzoek

You Know You're an MK When...

You maintain a mailing list of over 400 names and addresses, but have no one you feel comfortable spending Christmas with.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je een mailinglijst hebt van meer dan 400 namen en adressen, maar je niet op je gemak voelt om met iemand de kerst door te brengen.

45

In dit hoofdstuk geven wij een samenvatting van de resultaten uit onze enquêtes voor de MK's en voor de zendingsorganisaties.

Wat wordt er in Nederland gedaan aan begeleiding van Mission Kids bij terugkomst naar Nederland?

Wat doen de ouders?

In de enquête voor de MK's en de telefonische interviews⁴⁶ met MK's hebben we gevraagd wat de ouders voor de MK's hebben gedaan met betrekking tot de re-entry.

Uit de enquête MK's blijkt dat ouders de MK's het beste voorbereiden op de (terug) keer naar Nederland. Op de vraag waaruit de voorbereiding bestond op de (terug) keer naar Nederland, antwoordde 11% van de MK's dat ze niet door de ouders voorbereid zijn. De voorbereiding van de MK's die wel voorbereid zijn door de ouders bestond voornamelijk uit gesprekken over de re-entry. Van de 70 MK's hebben er 50 gesprekken gehad met hun ouders over de re-entry. Daarnaast hebben 31 MK's informatie gekregen over de school in Nederland, 18 MK's hebben van de ouders informatie gekregen over Nederland. De voorbereiding op de (terug)keer naar Nederland door de ouders, hebben de meeste MK's als 'goed' ervaren, en ook de gemiddelde beoordeling is 'goed'. MK's praten regelmatig met hun ouders over de re-entry. De MK's zeggen dat de begeleiding van de ouders hen tijdens de re-entry goed geholpen heeft.

Wat doen zendingsorganisaties?

We hebben in de enquête voor MK's gevraagd op welke manier ze begeleid zijn door de zendingsorganisaties. Welke materialen ze gekregen hebben, en hoe vaak ze gesprekken hebben gehad. Daarnaast hebben we de zendingsorganisaties zelf gevraagd wat ze doen aan begeleiding voor MK's.

Uit de enquête voor de zendingsorganisaties blijkt, dat de zendingsorganisaties verschillende activiteiten hebben voor hun MK's⁴⁷. Alle zendingsorganisaties die de enquête hebben ingevuld informeren de ouders over de re-entry van hun kinderen en informeren de TFC's over de re-entry van MK's.

⁴⁵ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

⁴⁶ De telefonische interviews zijn opgenomen in de bijlage van het verantwoordingsdocument

⁴⁷ De volledige antwoorden op de enquête zijn opgenomen in de bijlage in het verantwoordingsdocument: Enquête voor zendingsorganisaties

Daarnaast organiseert de helft van de zendingsorganisaties ontmoetingen met MK's die in Nederland wonen.

Andere activiteiten van de zendingsorganisaties zijn:

- (debriefings)gesprekken met de MK's bij terugkomst naar Nederland, zowel met als zonder de ouders erbij
- Contact houden met de MK's terwijl ze in Nederland wonen gedurende het eerste jaar
- Daarnaast is één organisatie die kampen organiseert voor MK's.

De organisaties die geen activiteiten hebben, geven aan dat dit is omdat ze niemand hebben om dit te regelen of omdat ze doorverwijzen naar andere organisaties.

Van alle zendingsorganisaties verwijst 88% door naar MK Focus en naar InTransit. 62% naar MemberCare en 13% verwijst door naar EZA.

Van de zendingsorganisatie heeft 57% een contactpersoon die verantwoordelijk is voor zaken die te maken hebben met MK's. De zendingsorganisaties die niet zo'n contactpersoon hebben, geven aan dat hun organisatie te klein is, of dat de verantwoordelijkheid hiervoor bij de ouders ligt.

Als we kijken naar de bekendheid met de issues die bij MK's kunnen spelen, dan geeft 50% van de zendingsorganisaties aan dat ze hier mee bekend zijn, 25% geeft aan dat ze hier enigszins mee beken zijn, en nog eens 25% is onbekend met deze issues.

Naast deze informatie uit de enquête voor de zendingsorganisaties, hebben we informatie met betrekking tot de zendingsorganisaties gehaald uit de enquête voor MK's.⁴⁸ In deze enquête hebben we gekeken naar de ervaringen en de beleving van de MK's met betrekking tot de begeleiding door zendingsorganisaties.

Uit de resultaten van de enquête onder de MK's, bleek dat 71% van de MK's niet is voorbereid op het vertrek naar en wonen in het buitenland. De MK's die wel zijn voorbereid door de zendingsorganisatie, geven aan dat dit hun niet /wel heeft geholpen. Als je kijkt naar de norm voor een voldoende, dan kun je zeggen dat de zendingsorganisaties op dit punt de MK's niet geholpen hebben en eigenlijk als het ware een 'onvoldoende' scoren.⁴⁹

Vanuit het buitenland kunnen de MK's ook voorbereid worden op de terugkeer naar Nederland. 80% van de MK's geeft aan niet voorbereid te zijn op de terugkeer door de zendingsorganisatie. De MK's die wel door de zendingsorganisatie op de terugkeer zijn voorbereid, geven aan deze voorbereiding als slecht te hebben ervaren.⁵⁰ De zendingsorganisaties die hun MK's wel voorbereiden op de terugkeer naar Nederland, doen dit voornamelijk door gesprekken. 4.2% van alle MK's gaf namelijk aan op deze manier voorbereid te zijn.

Eenmaal terug in Nederland hebben de MK's over het algemeen gezien nooit gesprekken gehad met de Zendingsorganisatie. 83% van de MK's zegt niet begeleid

⁴⁸ Deze enquête is opgenomen in de bijlage in het verantwoordingsdocument: enquête voor MK's

⁴⁹ Wij hebben gekozen voor een norm van 3.2 op een 5 schaal dit staat gelijk aan een 5,5 op een 10 puntsschaal. Wij vinden dat een 5,5 de minimale norm is om de begeleiding als voldoende te kunnen beoordelen.

⁵⁰ We hebben gekeken naar de gemiddelden

te zijn bij terugkomst in Nederland. Degenen die wel begeleid zijn, zeggen dat ze dit als goed/slecht hebben ervaren. Als we kijken naar de norm die wij hebben gesteld, dan scoren de zendingsorganisaties op dit punt een onvoldoende, en kunnen we zeggen dat hun begeleiding over het algemeen gezien niet als positief is ervaren.

Uit deze enquête blijkt dat het merendeel van de MK's niet begeleid is door hun zendingsorganisatie, of dit in ieder geval niet zo ervaren heeft. Het grootste gedeelte van diegenen die wel begeleid of opgevangen zijn door hun zendingsorganisatie, hebben dit niet als positief ervaren. De zendingsorganisaties scoren continu onder de norm voor een voldoende. Uit de resultaten van de enquête onder de MK's, concluderen wij dat de meeste zendingsorganisaties hun MK's niet begeleiden tijdens de re-entry. Als de zendingsorganisaties hun MK's wel begeleiden, dan wordt dit door de meeste MK's niet als positief ervaren.

Naast gesloten vragen in de enquête, hadden we een aantal open vragen. Ook hebben we een aantal telefonische interviews gedaan met MK's. Uit de enquête bleek dat de MK's geen begeleiding verwachten van hun zendingsorganisatie. Een verwachting die in de meeste gevallen uit blijkt te komen. Uit de interviews die we gehouden hebben, blijkt desondanks dat de MK's wel een taak voor de zendingsorganisaties zien weggelegd, in het begeleiden van MK's die naar Nederland terugkeren. Hoewel ze deze begeleiding niet verwachten, vinden ze dat de zendingsorganisatie wel deze verantwoordelijkheid heeft.

Wat doen kerken?

In de enquête voor de MK's en de telefonische interviews⁵¹ met MK's hebben we gevraagd wat de kerk voor de MK heeft gedaan met betrekking tot de re-entry. Hieruit blijkt, dat de kerken weinig begeleiding bieden aan MK's bij hun re-entry.

Uit de enquête voor de MK's blijkt, dat 69% van de MK's niet is voorbereid door de kerk op het vertrek naar en wonen in het buitenland. De MK's die bij het vertrek wel begeleid zijn door de kerk, zeggen dat dit hun slecht geholpen heeft. 83% van de MK's is in het buitenland niet voorbereid op de terugkeer naar Nederland door de kerk. Van de MK's die wel voorbereid zijn hebben er twee gesprekken gehad met de kerk over de voorbereiding op de terugkeer naar Nederland. De MK's hebben de voorbereiding op het vertrek naar Nederland door de kerk als slecht ervaren. Eenmaal in Nederland heeft een MK over het algemeen een enkele keer een gesprek met iemand van de kerk over de re-entry. Uiteindelijk is 68% van de MK's die terugkomen zijn in Nederland, niet door de kerk begeleid tijdens de re-entry. Degenen die wel zijn begeleid waarderen dit als niet goed/ niet slecht. Als we echter naar de norm kijken, dan kunnen we zeggen dat de begeleiding als onvoldoende wordt ervaren door de MK's.

De MK's geven aan dat ze niet goed zijn opgevangen door de kerk bij terugkomst in Nederland. Daarnaast voelden ze zich niet thuis in de kerk. De MK's geven echter ook aan dat als de kerk hun wel had opgevangen, dat dit hen dan niet per se geholpen zou hebben bij de re-entry.

Over het algemeen voelen de MK's zich niet echt welkom op de jeugdgroep en kunnen ze daar ook niet hun verhaal kwijt. Dat een MK zich welkom voelt op de

⁵¹ De telefonische interviews zijn opgenomen in de bijlage van het verantwoordingsdocument

jeugdgroep, is voor een MK wel belangrijk en zou hen wel helpen tijdens de re-entry.

Wat wordt er gedaan door Thuisfrontcommissie

In de enquête voor de MK's hebben we gevraagd wat de Thuisfrontcommissie (TFC) heeft gedaan voor de MK's met betrekking tot de re-entry.

Uit de enquête voor de MK's blijkt dat 69% van de MK's niet is voorbereid door de TFC op het vertrek naar en wonen in het buitenland. De MK's die bij het vertrek wel begeleid zijn door de TFC zeggen dat dit hun slecht geholpen heeft.

80% van de MK's is in het buitenland niet door de TFC voorbereid op de terugkeer naar Nederland. Van de mensen die wel voorbereid zijn hebben drie gesprekken gehad met de TFC over de voorbereiding op de terugkeer naar Nederland en twee MK's hebben informatie gekregen over Nederland.

De voorbereiding op het vertrek naar Nederland door de TFC hebben de MK's als slecht ervaren.

Als de MK terug in Nederland is dan heeft hij over het algemeen gezien nooit een gesprek met iemand van de TFC, over de re-entry.

Door de TFC wordt uiteindelijk is 76% van de MK's niet begeleid tijdens de re-entry. Degene die wel zijn begeleid waarderen dit als slecht.

De MK's verwachten echter ook geen begeleiding van hun TFC, en zien hierin ook geen taak voor de TFC's.

Wat helpt Mission kids tijdens de re-entry.

Uit de enquête voor MK's en uit de telefonische interviews blijkt dat:

MK's graag willen dat zendingsorganisaties en andere organisaties bereikbaar zijn en (individuele) aandacht hebben voor de MK en dat er naar hun verhaal geluisterd wordt. Ze hebben behoefte aan iemand die ze kunnen vertrouwen en bij wie ze terecht kunnen, en eventueel ook aan professionele hulp.

In de enquête hebben we de MK's gevraagd, in hoeverre ze behoefte hebben om hun verhaal kwijt te kunnen en/ of hun vragen te stellen bij verschillende personen. Hieruit bleek dat MK's behoefte hebben om hun verhaal kwijt te kunnen, of vragen te stellen aan hun ouders, vrienden en andere MK's.

MK's willen graag ook al vanuit het buitenland voorbereid worden op de re-entry.

Van de zendingsorganisaties vragen ze om hen goed voor te bereiden op de re-entry en wat daar bij komt kijken. MK's vinden het belangrijk dat zendingsorganisaties laten weten dat het belangrijk is om goed en bewust afscheid te nemen van alles in het gastland voordat ze terugkeren naar Nederland.

Eenmaal in Nederland willen ze ook graag op de hoogte gebracht worden van wat er allemaal de re-entry kan komen kijken.

Eenmaal in Nederland willen MK's zich graag welkom voelen in de kerk en vooral op de jeugdgroep. Ze vinden het fijn als de kerk oog en interesse heeft voor de MK. Niet alleen als ze net terug zijn, maar ook later nog. MK's willen graag hun plek vinden binnen de kerk. Ze zouden het fijn vinden als iemand van de kerk/ jeugdleider hun helpt om aansluiting te vinden bij de jeugdgroep. Ze verlangen van de kerk dat deze naar de MK luistert en dat ze hun verhaal kwijt kunnen in persoonlijke gesprekken of

dat ze iets kunnen vertellen op de jeugdgroep. Het kan daarbij handig zijn als een MK aan iemand wordt gekoppeld die eventueel vragen kan beantwoorden, de MK opvangt en contact houdt met de MK en de MK mee op sleeptouw neemt.

Daarnaast zijn er verschillende dingen die de MK's kunnen helpen bij de re-entry. Dit zijn:

- Contact met andere MK's
- Literatuur over MK's
- Retraite in een Retraite Centrum voor zendingswerkers
- Dat zijn ouders er voor hem zijn
- Bewust afscheid nemen van het gastland
- Meegenomen souvenirs en andere belangrijke dingen uit het gastland
- Contact met bekenden/ vrienden in Nederland, voor vertrek naar Nederland
- Dat de MK bij terugkomst naar Nederland al een aantal vrienden heeft
- Dat de MK in het gastland op de hoogte wordt gehouden van de gewoonten en gebruiken in Nederland
- Dat de MK opgevangen wordt door de kerk
- Dat de MK zich welkom voelt in de jeugdgroep van de kerk.
- Dat de school de MK goed opvangt
- Bidden en Bijbel lezen
- Dat de MK via internet contact kan houden met mensen uit het gastland
- Nieuwe vrienden
- Professionele hulp

MK's willen graag dat hun zendingsorganisatie MK's verwijst naar MK Focus en naar andere MK's.

In de kerk willen ze graag aandacht voor wie zij zijn, en een luisterend oor. Daarnaast hebben ze behoefte om aansluiting te vinden op de jeugdgroep van de kerk. Dit is voor veel MK's echter niet gemakkelijk, en hier kunnen ze wel wat hulp bij gebruiken. Dit zou kunnen door de MK's actief te betrekken bij de jeugdgroep en activiteiten. Daarnaast is het belangrijk dat de leiding van de jeugd tijd en aandacht heeft voor de MK (dezelfde soort aandacht als voor andere jeugd van de groep die het even niet gemakkelijk hebben), en een luisterend oor biedt.

MK's hebben daarnaast behoefte aan contact met andere MK's. Ze vinden het fijn om hun verhaal te delen met andere MK's, en herkenning bij hen te vinden.

In hoeverre wordt er in de behoeften voor Mission Kids tijdens de re-entry voorzien?

Vanuit de enquête voor MK's bleek dat MK's vooral behoefte hadden om hun vragen te stellen en hun verhaal kwijt te kunnen bij de ouders, vrienden en andere MK's. MK's verwachten dat ze terecht konden met hun vragen en verhaal bij hun ouders, andere familieleden, vrienden en andere MK's.

Uiteindelijk konden de MK's hiervoor ook bij bovenstaande personen terecht met hun verhaal. Het heeft de MK's geholpen om hun verhaal te kunnen bij bovenstaande personen. Daarnaast konden de meeste MK's hun verhaal kwijt bij de school, dit heeft hun echter niet echt geholpen.

Als we kijken naar aan wie de MK's hun vragen konden stellen, bijvoorbeeld over hoe hier in Nederland iets werkt, wat de mode is, wat gewoon is in Nederland en

dergelijk, dan verwachten de MK's dat ze ook hiervoor terecht kunnen bij hun ouders, andere familie leden, vrienden en andere MK's. Uiteindelijk kunnen de MK's hiervoor ook bij bovenstaande personen terecht, daarnaast konden de meeste MK's terecht met hun vragen bij iemand van school.

Het heeft de MK's echter alleen geholpen om hun vragen te stellen aan: de ouders, andere familieleden en aan hun vrienden.

Hoe ervaren Mission Kids de begeleiding van de verschillende personen en organisaties tijdens de re-entry?

In de enquête hebben we verschillende groepen opgenomen die begeleiding hadden kunnen bieden aan de MK's. Van al deze groepen hebben alleen de ouders de MK's voldoende begeleid tijdens de re-entry.

De zendingsorganisatie, de TFC, de kerk en de school scoren wat de begeleiding van de MK's betreft een 'onvoldoende'. In de beleving van de MK's begeleiden zij de MK's niet, of de begeleiding heeft hen niet geholpen.

Gespreksthema's

We hebben de MK's gevraagd over welke thema's ze hebben gesproken toen ze net (max. 2 jaar) terug waren in Nederland, of over welke thema's ze hadden willen spreken hebben bij terugkomst.

De top 5 thema's zijn:

1. Het missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.
2. Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid
3. Moeite met de normen en waarden van Nederland
4. Waar hoor ik thuis
Aansluiting bij leeftijdsgenootjes
5. Belangrijke keuzes maken; zoals keuzes die te maken hebben met een nieuwe studie of beroep

Over het algemeen willen de vrouwelijke MK's over meer thema's praten dan de mannelijke MK's. De thema's waarover zij veel meer willen praten dan hun mannelijke collega's zijn vooral: alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid, moeite met het leggen van nieuwe contacten en angstige gevoelens.

Er zit ook een verschil tussen de thema's waar de jongere MK's over willen praten en de thema's waar de oudere MK's over willen praten. Hierbij hebben we gekeken naar de leeftijd waarop de MK's terugkwamen naar Nederland. De MK's die in de leeftijd terugkwamen van 12 tot en met 14 jaar, willen veel meer praten over: aansluiting bij leeftijdsgenootjes, en het missen van het gastland, dan de MK's die terugkwamen in de leeftijd van 15 tot en met 18 jaar.

De MK's die terugkwamen in de leeftijd van 15 tot en met 18 jaar, willen meer praten over: vragen over en aan God, schuldgevoelens en de vraag waar ze thuis horen.

Geholpen bij de re-entry

We hebben de MK's gevraagd wat hen geholpen zou hebben bij de re-entry. Of wat er niet gebeurd is, maar hen wel geholpen zou hebben als het wel gebeurd was.

Gemiddeld gezien is de top 5 van punten die de MK's hebben geholpen bij de re-entry:

1. Dat mijn ouders er voor mij waren
2. Dat ik via internet contact kan houden met mensen uit het gastland/ kostschool
3. Nieuwe vrienden
4. Bidden en Bijbel lezen
5. Bewust afscheid genomen van het gastland en de mensen, dieren, plaatsen e.d. daar

Gemiddeld gezien is de top 5 van punten van hetgeen wat niet gebeurd was, maar wat de MK's wel geholpen zou hebben als het wel gebeurd was:

1. Dat ik bij terugkomst naar Nederland al een aantal vrienden/ bekenden had
2. Nieuwe vrienden
3. Bewust afscheid genomen van het gastland en de mensen, dieren, plaatsen e.d. daar
4. Dat ik mij welkom voelde in de jeugdgroep van de kerk
5. Dat mijn ouders er voor mij waren

Stellingen

We hebben een aantal stellingen aan de MK's voorgelegd.

Gemiddeld waren de MK's het met de volgende stellingen oneens:

- Op de jeugdgroep kon ik mijn verhaal kwijt
- Toen ik net terug was in Nederland had ik behoefte aan professionele hulp
- Bij terugkomst in Nederland ving de kerk mij goed op
- Ik voelde mij thuis in de kerk

De volgende stellingen werden gemiddeld door de MK's met neutraal beantwoord:

- Ik voelde me welkom op de jeugdgroep
- Ik had bij terugkomst veel vragen aan/ over God
- Ik had behoefte aan contact met andere MK's

Tips van de MK's

Aan het einde van de enquête konden de MK's door middel van een open vraag tips geven aan (zendings)organisaties en kerken. Hierbij kwamen soms verrassend vaak dezelfde tips naar boven. Deze worden hieronder genoemd:

Tips van de MK's voor MK Focus en andere (zendings) organisaties in Nederland.

- Blijf ontmoetingen tussen MK's organiseren (weekenden, ontmoetingen, activiteiten).
- Wees bereikbaar en heb aandacht voor de MK's die terugkomen en hun persoonlijke verhaal, geef ze individuele aandacht.
- Bereidt MK's+ouders goed voor op de re-entry en wat daar bij komt kijken, voordat men naar Nederland vertrekt. En informeer MK's over de uitdagingen die ze tegen kunnen komen tijdens de re-entry (dit kan ook terwijl ze al in Nederland zijn).
- Biedt professionele hulp aan of stimuleer het zoeken daarnaar, en stel betrouwbare vertrouwenspersonen beschikbaar. Biedt ook verschillende vormen aan van een MK-vertrouwenspersoon. Niet alleen via activiteiten

- en weekenden, maar ook via forum/chat/facebook/email.
- Maak MK's ervan bewust hoe belangrijk het is om goed en bewust afscheid te nemen van alles in het gastland voordat ze terugkeren naar Nederland.

Tips voor de kerken om MK's te helpen bij de re-entry

- Luister naar de MK, laat ze hun verhaal doen (in persoonlijke gesprekken, en laat ze iets vertellen in de kerk of op de jeugdgroep).
- Laat de MK welkom voelen, heb oog en interesse voor de MK, vang ze op (niet alleen wanneer ze net terug zijn, maar juist) ook later. Zie er op toe dat ze een goede plek hebben gekregen in de gemeente).
- Help de MK aansluiting te vinden bij de jeugdgroep en zorg dat ze zich daar welkom voelen.
- Koppel de MK aan iemand die eventuele vragen kan beantwoorden, de MK opvangt en contact houdt met de MK, en de MK op sleeptouw neemt
- Houdt contact met organisaties zoals MK-Focus en verwijst de MK daarheen.

Meer informatie:

Voor degenen die geïnteresseerd zijn in meer achtergrondinformatie met betrekking tot dit onderzoek verwijzen wij door naar het verantwoordingsdocument.

'Verantwoordingsdocument; Wat wordt er in Nederland gedaan, aan begeleiding van Mission Kids, die teruggekomen zijn naar Nederland. Aan wat voor soort begeleiding hebben MK's behoefte, en hoe kan er in die behoefte voorzien worden'

Dit document is te downloaden bij de HBO kennisbank en op te vragen bij de auteurs en Member Care Nederland.

Bijlage 2: Gesprekthema's tijdens de re-entry

You Know You're an MK When...
You can't answer the question, "Where are you from?"

Je weet dat je een MK bent wanneer...
 Je geen antwoord kan geven op de vraag waar je vandaan komt.

52

In de enquête voor MK's hebben wij een vraag opgenomen over welke thema's MK's hebben gesproken, of graag over hadden willen spreken toen ze net (maximaal 2 jaar) terug waren in Nederland.

Deze thema's komen uit de literatuur over MK's en TCK's maar ook uit de psychologie van de adolescentie.

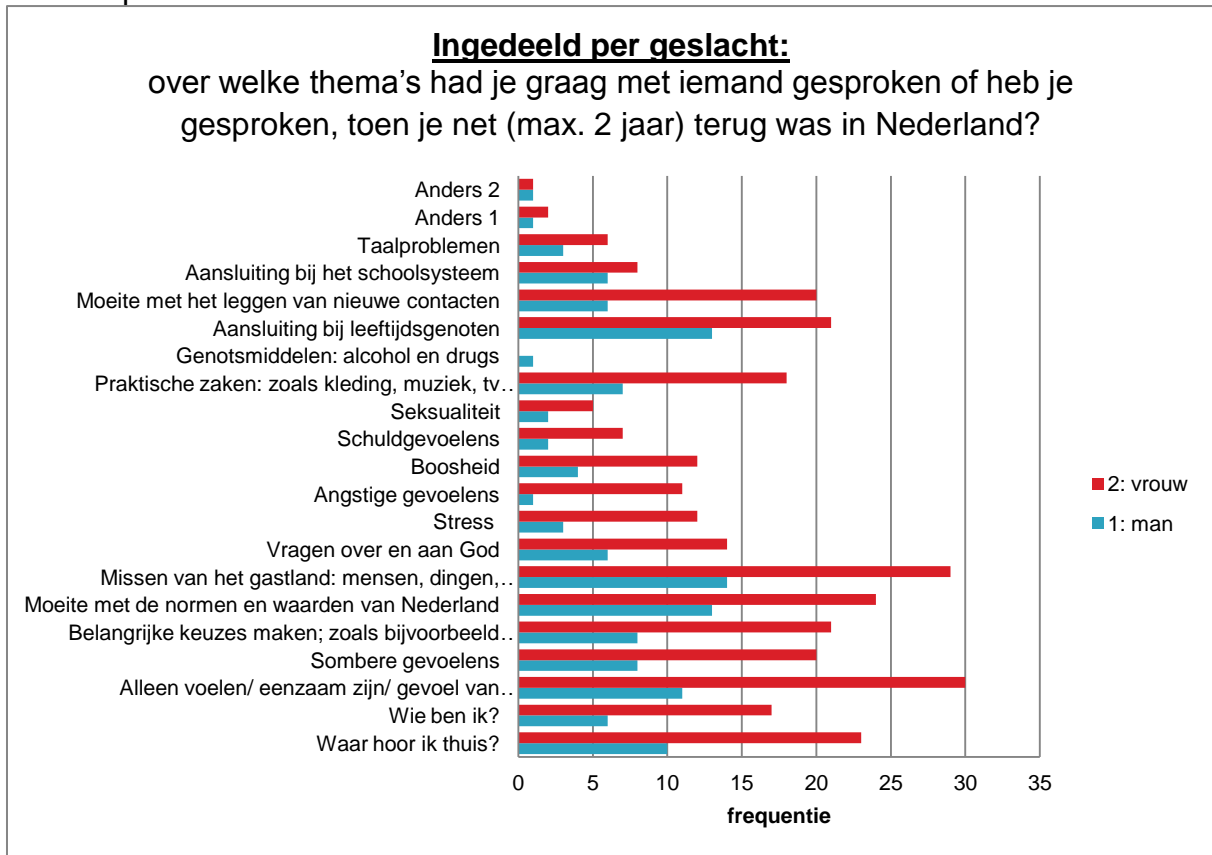
Hier onder een lijst met thema's en het percentage MK's die deze thema's hebben aangevinkt.

Thema's waarover MK's hebben gesproken of over hadden willen spreken toen ze net terug waren in Nederland:	Percentage aangevinkt:
Missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.	70,77%
Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid	67,69%
Moeite met de normen en waarden van Nederland	60,00%
Waar hoor ik thuis?	55,38%
Aansluiting bij leeftijdsgenoten	55,38%
Belangrijke keuzes maken; zoals bijvoorbeeld keuzes die te maken hebben met een nieuwe studie of beroep.	47,69%
Sombere gevoelens	46,15%
Moeite met het leggen van nieuwe contacten	43,08%
Praktische zaken: zoals kleding, muziek, tv programma's, winkels e.d.	40,00%
Wie ben ik?	38,46%
Vragen over en aan God	33,85%
Boosheid	27,69%
Stress	24,62%
Aansluiting bij het schoolstelsel	23,08%
Angstige gevoelens	18,46%
Schuldgevoelens	15,38%
Taalproblemen	13,85%
Seksualiteit	10,77%
Anders 1	4,62%
Anders 2	3,08%
Genotsmiddelen: alcohol en drugs	1,54%

⁵² <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

Mannen en vrouwen

We hebben ook gekeken naar hoe mannen en vrouwen deze vraag hebben ingevuld. Als we naar alle thema's kijken, dan zien we dat vrouwen meer thema's hebben aangevinkt dan de mannen. Dit betekent dat de vrouwelijke MK's over meer thema's wilden spreken dan de mannen.

De top 5 van thema's waar mannen over hebben gesproken toen ze net terug waren in Nederland, of waarover ze graag hadden willen spreken bij terugkomst, zijn:

1. Missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.
2. Moeite met de normen en waarden van Nederland
3. Aansluiting bij leeftijdsgenoten
4. Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid
5. Waar hoor ik thuis?

De top 5 van thema's waar vrouwen over hebben gesproken toen ze net terug waren in Nederland, of waarover ze graag hadden willen spreken bij terugkomst zijn:

1. Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid
2. Missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.
3. Moeite met de normen en waarden van Nederland
4. Waar hoor ik thuis?
5. Aansluiting bij leeftijdsgenoten/ Belangrijke keuzes maken; zoals keuzes die te maken hebben met een nieuwe studie of beroep

Zoals we zien staan in de top 5 van zowel de vrouwen als van de mannen dezelfde thema's. Als we naar de verschillen kijken tussen mannen en vrouwen, dan zien we dat de vrouwen over meer thema's willen praten.

Leeftijd terug in Nederland

We hebben gekeken naar of bepaalde antwoorden afhankelijk zouden zijn van de leeftijd waarop de MK's teruggekomen zijn naar Nederland. Daarin ontdekten we inderdaad enige verschillen.

Als de MK's op 12-14 jarige leeftijd zijn teruggekomen naar Nederland, dan zijn hun top 5 thema's:

1. Missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.
2. Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid
3. Aansluiting bij leeftijdsgenoten
4. Moeite met de normen en waarden van Nederland
5. Waar hoor ik thuis?/ Sombere gevoelens/ Moeite met het leggen van nieuwe contacten

Als de MK's op 15 tot en met 18 jarige leeftijd zijn teruggekomen naar Nederland, dan zijn hun top 5 thema's:

1. Waar hoor ik thuis?
2. Missen van het gastland: mensen, dingen, levensstijl, huisdieren etc.
3. Alleen voelen/ eenzaam zijn/ gevoel van verlatenheid
4. Moeite met de normen en waarden van Nederland
5. Belangrijke keuzes maken; zoals bijvoorbeeld keuzes die te maken hebben met een nieuwe studie of beroep.

Hoewel de top 5 van de oudere en jongere MK's veel dezelfde thema's bevat, komen ze niet helemaal overeen.

Als we kijken naar de verschillen, dan zien we dat de MK's die op 12 tot 14 jarige leeftijd terugkwamen, veel meer de thema's: aansluiting bij leeftijdsgenoten en het missen van het gastland hadden willen bespreken, dan de MK's die op 15 tot 18 jarige leeftijd terug zijn gekomen. Daarin tegen willen de MK's die op 15 tot 18 jarige leeftijd terugkwamen, meer praten over: vragen over en aan God, schuldgevoelens en waar hoor ik thuis?

Bijlage 3: Debriefing van Mission Kids

You Know You're an MK When...

Rain on a tile patio -or a corrugated metal roof- is one of the most wonderful sounds in the world.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
De regen op een dak van golfplaten één van de mooiste geluiden ter wereld is.

53

In onze aanbevelingen hebben wij het over debriefing gehad, als een vorm van begeleiding aan MK's. In dit hoofdstuk gaan wij nader in op debriefing, en geven we een paar tips over hoe men een debriefing kan doen. Onderstaande informatie komt uit de workshop 'Debriefing TCK's' die tijdens de Euro TCK Conferentie in Duitsland in 2007 werd gegeven. Deze workshop werd gegeven door Janet Chapman en Gill Cheffy.

Vooraf wat tips voor zendingsorganisaties

- Geef als organisatie MK's het gevoel dat ze deel zijn van de organisatie
- Maak de hoofdkantoren MK-vriendelijk
- Help MK's financieel wanneer ze naar een reünie of christelijk kamp willen gaan
- Correspondeer en heb direct contact met de MK's zelf, in plaats van via de ouders
- Geef niet alleen de ouders debriefing, maar ook de kinderen

Debriefing

Debriefing wordt meestal gedaan wanneer de zendingswerkers en hun kinderen terugkomen naar het vaderland. Debriefing is geen hulpverlening, adviseren of informatie verzamelen ten gunste van diegene die debrieft. Debriefing is degene die terug is gekomen uit het gastland zijn verhaal laten doen, en praten over het voorbije gebeuren.

Debriefing kan het beste binnen de eerste acht weken na terugkeer van het gezin gebeuren, en dan later nog een keer. Ook kan een debriefing plaatsvinden voor het vertrek naar het buitenland of vaderland. Het is belangrijk dat de zendingsorganisatie de MK niet vraagt of hij gedebriefd wil worden, maar het aanbiedt. En dat het aan de MK zelf wordt aangeboden en niet via hun ouders.

Verschillende mensen kunnen de debriefing doen. Bijvoorbeeld iemand van het zendingskantoor, iemand van de kerk, een oud-zendeling of een volwassen MK. Wel is het aan te raden dat de debriefer crossculturele ervaring heeft en geïnteresseerd is en inzicht heeft in jonge mensen en ervaring heeft met TCK's/MK's. Daarnaast is het belangrijk dat de debriefer een bereidwillige luisteraar en te vertrouwen is, en niet snel oordeelt. Het is misschien beter als de debriefer geen lid is van de zendingsorganisatie, aangezien MK's vaak loyaal zijn tegenover hun zendingsorganisatie.

Debriefing kan gedaan worden met individuele MK's, maar ook met broers en zussen of kleinere groepen MK's van dezelfde leeftijd, of met MK's uit hetzelfde land.

⁵³ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

Debriefing is belangrijk, want het helpt de MK te begrijpen wat er is gebeurd, het geeft de MK ruimte om emoties en gevoelens te uiten en te benoemen, het helpt de MK een periode goed af te sluiten en het resulteert in emotionele energie die geïnvesteerd kan worden om de nieuwe dingen en situaties aan te gaan. Het is belangrijk om de MK en wat hij heeft meegemaakt te bevestigen (jou verhaal is het waard verteld te worden, je wordt gewaardeerd door 'mij' (de debriefer), door de zendingsorganisatie en door God).

Er kunnen enkele blokkades zijn ten opzichte van debriefing van MK's. Dit kan bijvoorbeeld de houding van de ouders zijn, ze zijn te druk of ze vinden het hoofdkantoor te ver weg. Of de houding van de MK's zelf, ze betwijfelen de noodzaak van debriefing. Het kan zijn dat MK's hier twijfels over hebben, omdat er daarvoor ook geen contact is geweest tussen hen en de zendingsorganisatie. Daarom is het belangrijk om als zendingsorganisatie in alle fasen contact te hebben met het hele gezin.

Wat goed kan zijn is om het tot het beleid van de zendingsorganisatie te maken om standaard alle MK's te debriefen. Sommige zendingsorganisaties hebben het in hun contract staan dat er een debriefing plaatsvindt tijdens het verlof en bij re-entry en dergelijke.

Voorbeelden van vragen die gesteld kunnen worden tijdens een debriefing

- Vertel eens iets over waar je gewoond hebt: vrienden, studies, familie relaties, hobby's, kerk
- Wat voelde/ervoer je toen je, je voorbereidde op het vertrek/ het weg gaan? En toen je afscheid nam van de mensen en plaatsen? Keek je uit om naar Nederland terug te keren? Hoe was de reis?
- Waar woon je nu/waar ga je wonen? Ken je daar andere leeftijdsgenoten, op school, in de kerk, in de omgeving? Hoe voel je, je over het moeten vestigen in een nieuwe school, nieuwe omgeving, nieuwe kerk?
- Hoe denk je dat je ermee om zult gaan?
- Ga je veel praten over waar en hoe je tot nu toe geleefd hebt, of juist helemaal niet?
- Zal je het erg vinden als anderen niet zo geïnteresseerd zijn?
- (Indien duidelijk is dat de jongere christen is) Ben je bereid dat anderen weten dat je christen bent?
- Wat ga je doen als de andere jongeren woorden gebruiken die je niet kent?
- Wat ga je doen als je niet weet hoe iets werkt (zoals een automaat op school)?
- Wanneer je, je verdrietig voelt omdat je niet kan wennen, of omdat je, je vrienden in het gastland mist, met wie zou je dan kunnen praten?

Bijlage 4: Mission Kids en pastorale zorg

You Know You're an MK When...

You feel like you need to move after you've lived in the same place for two years.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je het gevoel hebt dat je moet verhuizen,
nadat je twee jaar op dezelfde plek hebt gewoond.

54

Voor het begrip pastoraat hebben wij de werkdefinitie van H.C. van der Meulen als uitgangspunt genomen:

*“ Pastoraat is het onder de hoede van de Goede Herder in gehoorzaamheid aan zijn woord en in de kracht van de Heilige geest binnen en vanuit de charismatische gemeente van Jezus christus omzien naar mensen op hun levens en geloofsweg binnen de context van de Samenleving “*⁵⁵

Kortweg zijn er vier verschillende stromingen binnen het pastoraat.

- Het Kerugmatisch pastoraat. Dit houdt in dat de verkondiging van het tot ons gekomen Woord centraal staat. De boodschap van het evangelie en gebod bepalen binnen deze visie het gesprek.
- In het Therapeutisch pastoraat is het uitgangspunt de mens. In deze stroming ligt de nadruk op het verbinden van God en de mens.
- Binnen het Hermeneutische pastoraat gaan de theologie en de psychologie als gelijk waardige partners met elkaar in gesprek. Het gaat in het hermeneutische pastoraat om het verstaan van de Schrift en de traditie aan de ene kant en van de menselijke ervaring aan de andere kant.⁵⁶
- Het Contextuele pastoraat. Elk mens hoort bij een bepaalde context. Hij of zij heeft relaties met de mensen om hem heen. Contextueel pastoraat heeft aandacht voor de hele mens in zijn totale context. In contextueel pastoraat en contextuele hulpverlening gaat de aandacht uit naar hoe een bepaalde man of vrouw in zijn bestaan relationeel verwickeld is met anderen en in zekere zin ook met zichzelf. Daarbij gaat het om het hier en nu, maar ook om elders en om duurzaamheid, geschiedenis, ontwikkeling.⁵⁷

Het model van het Hermeneutische pastoraat is een erg geschikt model om te werken met MK's.⁵⁸ MK's willen graag hun verhaal kwijt, het liefst bij iemand die MK's begrijpt. In het Hermeneutische pastoraat staat het verhaal van de ander centraal. Naast dit verhaal kan Gods verhaal worden gelegd. Aan zowel het verhaal van de

⁵⁴ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

⁵⁵ Meulen., H.C. van der, *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: boekencentrum, 2001 [2e druk] p. 17

⁵⁶ Liefdevol, p. 10-16

⁵⁷ Uit de reader: *Relatie, Huwelijk en Gezin. Een contextuele benadering binnen het pastoraat* (Opleiding GPW-ETH VTO, 2006-2007) p. 51 (Uit: Meulink-Korf, H., Rhijn, A. van, *Inleiding in het contextuele pastoraat* (Zoetermeer: Meinema, 2002), p. 59)

⁵⁸ Thesis Jesse van Nes

MK als aan het verhaal van de Bijbel kan aandacht worden besteed. Binnen het hermeneutische pastoraat kan je kijken naar de noden van een MK en deze serieus nemen, en tegelijk kan ook God worden ingebracht als een gesprekspartner. Op deze manier kan het evangelie toepasbaar worden gemaakt in het leven van de MK.

MK's zijn jongeren die onderdeel zijn van de gemeente. Het onderlinge pastoraat is van essentieel belang voor een gemeente en een opdracht van God. Tijdens de re-entry fase hebben MKs het niet gemakkelijk en hebben dus extra pastorale zorg nodig. Uit ons onderzoek is echter gebleken dat de MK's deze zorg over het algemeen niet krijgen. MK's voelen zich vaak niet echt welkom in de kerk en geven aan dat de kerk ze niet goed heeft opgevangen bij terugkomst in Nederland. Dit is jammer want het is de taak van de gemeente om MK's op te vangen en pastoraal te ondersteunen.

De MK's gaven in onze enquête aan dat ze meestal niet bij iemand van de zendingsorganisatie, thuisfrontcommissie of iemand van de kerk terecht kunnen met hun verhaal of vragen. Diegenen die wel bij een van bovenstaande instanties terecht konden, gaven aan dat dit hen niet heeft geholpen, wat betekent dat de zorg die de desbetreffende organisatie/persoon bood niet aansloot op de behoeften van de MK. Het is jammer dat de kerken en zendingsorganisaties hun taak in het onderlinge pastoraat wat betreft MK's verzaken. Het is namelijk de opdracht van de gehele gemeente om te zorgen voor alle schapen.

Het zijn trouwens niet alleen de MK's die zich vaak niet thuis voelen in de kerk, dit geldt eigenlijk voor jongeren in het algemeen. Dit komt onder ander omdat adolescenten bezig zijn met het ontwikkelen van hun identiteit, en hierin zoekende zijn naar hun plek binnen de samenleving en kerk. Een andere oorzaak is dat kerken over het algemeen weinig aandacht hebben voor jongeren. Of dat de aandacht die er is voor jongeren niet aansluit bij de behoeftes van die jongeren.

Pastorale zorg in de christelijke gemeente moet gezien worden als een missie om hen die van Christus zijn, te helpen in Hem te groeien, en om hen die Christus niet kennen te helpen Hem te ontdekken en te leren kennen als hun persoonlijke Heer en Heiland.⁵⁹

Het hart van geestelijke zorg ligt in het besef dat jongeren diepe innerlijke noden hebben: ze hebben liefde nodig, ze moeten zin zien in hun leven en ze moeten het gevoel hebben dat ze de moeite waard zijn. Hoewel veel dingen bijdragen aan de bevrediging van deze verlangens, is het uiteindelijk God alleen die het diepste verlangen van de ziel kan vervullen.⁶⁰

In een gesprek met MK's zal er daarom op God gewezen moeten worden in het voorzien van die behoeftes. Uit zichzelf is een mens niet in staat te voorzien in dit soort behoeftes. Alleen God kan uiteindelijk helemaal voorzien in de behoeftes van een MK en ander mensen.

MK's hebben behoefte aan herkenning en aan iemand die naar verhaal luistert. Ze hebben behoefte aan iemand die hun hoort en er voor hen is.

God kent de MK beter dan wij mensen ooit zullen doen en Hij luistert naar het verhaal en verhoort gebeden. Een MK is gebaat bij iemand die naar God wijst, en het verhaal van de MK naast Gods verhaal legt. En daarmee niet het verhaal van de MK

⁵⁹ Vernon, M., *Pastorale zorg voor jonge mensen* (Kampen: Uitgeverij Voorhoeve, 1999 [Nederlandse editie]), p. 13

⁶⁰ Vernon, M., *Pastorale zorg voor jonge mensen*, p. 14

bagatelliseert maar de MK in waarde laat en met oprechte interesse naar de MK luistert.

Als we kijken naar een paar van de grote gespreksthema's dan is Gods verhaal daar naast te leggen.

Veel MK's willen praten over het missen van het gastland. Het is voor buitenstaanders lastig om te zien wat ze precies missen. God weet echter wel wat de desbetreffende MK mist. Veel MK's voelen zich eenzaam of verlaten, God is echter altijd bij een MK en verlaat hem niet. MK's voelen zich vaak niet thuis in Nederland, ze mogen echter weten dat ze altijd thuis zijn bij God.

Er zijn veel pastorale aanknopingspunten bij de issues en gespreksthema's van MK's. Het verhaal van een MK staat in verband met het verhaal van de Bijbel, het verhaal van redding en genade.

Bijlage 5: Informatie over Member Care en MK Focus

**You Know You're an MK When...
You feel odd being in the ethnic majority.**

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Het vreemd voelt om tot de etnische meerderheid te behoren.

61

Member Care

Member Care Nederland (MCNL) bevordert en stimuleert de ondersteuning van en zorg voor missionaire werkers in alle fasen van de uitzending. De Nederlandse Zendingsraad en de Evangelische Zendingsalliantie zijn de dragende organisaties van MCNL. MCNL richt zich op alle missionaire werkers.

MCNL is een netwerkorganisatie. Zij inventariseert wat voor soort ondersteuning missionaire werkers, hun gezin en hun achterban nodig hebben. Daarnaast kijkt MCNL welke hulp beschikbaar is. MCNL brengt missionaire werkers, zendingsorganisaties en kerken die hulp zoeken in contact met hulpgevers. MCNL doet dus zelf geen Member Care, maar verwijst door.⁶²

Wanneer MCNL een vraag (van of over een MK) krijgen, wordt deze doorverwezen naar mensen uit het netwerk⁶³ van Member Care of naar contacten daar buiten. Meestal komt de hulpvraag binnen bij het secretariaat, en die verwijst de mensen dan door. Naar wie MCNL verwijst, hangt af van wat de hulpvraag precies is en in welke regio mensen wonen.

In het netwerk van Member Care zitten verschillende mensen en organisaties die met MK's werken, waaronder een speltherapeute die debriefing doet met kinderen, het retraitecentrum LeRucher in Frankrijk die debriefingsessies doet voor gezinnen met kinderen, Intransit die mogelijkheden heeft voor en met kinderen op het psychosociale gebied, en iemand van Trace Care als gaat over speciale zaken zoals autisme en ADHD en dergelijke. MCNL krijgt niet veel pastorale vragen binnen, maar wanneer ze een pastorale vraag binnenkrijgt, kunnen ze daar op individuele basis iemand voor vinden.⁶⁴

Op de site van MCNL is informatie te vinden over het netwerk van MCNL. Men kan indien gewenst ook zelf contact opnemen met de personen en/of organisaties die hier genoemd worden.

Voor meer informatie en het netwerk kijk op: www.membercare.nl.

⁶¹ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

⁶² www.membercare.nl

⁶³ Zie voor dit netwerk de website van Member Care

⁶⁴ Met dank aan de coördinator van Member Care, mevr. M. Companjen

MK Focus

In 2006 is MK Focus van start gegaan, een werkgroep van de Evangelische Zendingsalliantie (EZA) die zich richt op de MK's in Nederland. MK Focus wil een gezonde sociaal-emotionele en geestelijke ontwikkeling van Mission Kids in Nederland voor, tijdens en na uitzending naar het buitenland bevorderen. MK Focus ontwikkelt verschillende materialen, organiseren landelijke en regionale activiteiten en geven workshops op diverse conferenties en dagen. Dit alles met als doel om MK's met elkaar in contact te brengen en hen te ondersteunen bij de uitzending en terugkeer van en naar Nederland. Daarnaast wil MK Focus ouders, kerken en organisaties bewust maken van wat MK's doormaken tijdens deze periodes en hen adviseren hoe zij MK's hier het beste bij kunnen helpen. MK Focus wil hen hier graag bij ondersteunen.

Voor MK's

MK Focus heeft een website met een forum, met daarop up-to-date informatie over MK Focus en MK activiteiten. Ook organiseert MK Focus MK ontmoetingen. Er wordt geprobeerd om minimaal vier keer per jaar een regionale ontmoeting te organiseren voor de MK's in de leeftijd 13-25 jaar en drie keer per jaar een landelijke ontmoeting voor de 6-12 jarigen. Daarnaast organiseert MK Focus jaarlijks een MK weekend voor de 12-20 jarigen.

Voor ouders

MK Focus verstrekt informatie aan ouders over onderwijsmogelijkheden op het veld en over de aansluiting bij terugkeer in Nederland. Dit doet MK Focus onder andere door een jaarlijkse Onderwijsdag te organiseren, door middel van verkoop van boeken, en door het organiseren van informatiemiddagen voor ouders en organisaties. Daarnaast zijn er Carrièreplanning gesprekken mogelijk; gesprekken met ouders en hun kinderen over de impact van het wonen in het buitenland en over de planning van scholing en verlof. MK Focus wil een klankbord zijn voor ouders die met hulpvragen komen over het maken van bepaalde keuzes, opvoeding en andere relevante onderwerpen.

Voor (zendings)organisaties

MK Focus kan (zendings)organisaties advies en begeleiding aanbieden in het opzetten van een goed programma voor hun eigen MK's met betrekking tot de voorbereiding, de periode in het gastland en de re-entry. Daarnaast kan MK Focus op maatgemaakte programma's verzorgen voor conferenties en bijeenkomsten van (zendings)organisaties.

Het is mogelijk om MK Focus uit te nodigen voor een presentatie van het werk van MK Focus, over wat zij doen en hoe zij in samenwerking met de (zendings)organisatie de MK's kunnen ondersteunen. Verder heeft MK Focus een mailinglist, waarmee ze (zendings)organisaties regelmatig updaten over het werk van MK Focus, en hen op de hoogte brengen van ontwikkelingen, workshops, activiteiten voor MK's of hun ouders en cursussen en dergelijke.

Voor kerken en TFC's

Voor kerken en TFC's heeft MK Focus een boekje geschreven met daarin informatie over de identiteit, ervaringen en behoeften van MK's. Daarnaast biedt MK Focus regelmatig een workshop aan over MK's op de landelijke TFC-dag, en kunnen kerken en TFC's een kijkje nemen op de website van MK Focus voor meer informatie, up-to-date activiteiten en mogelijkheden voor contact met MK Focus.

Het is mogelijk om MK Focus uit te nodigen voor een presentatie van het werk van MK Focus, wie MK's zijn en welke rol de TFC kan vervullen.⁶⁵

Kijk voor meer informatie op de site van MK Focus: www.mkfocus.nl/

⁶⁵ MK Focus Meerjarenplan 2010-2013. Deze is te vinden op de website van MK Focus: www.mkfocus.nl

Bijlage 6: Gebruikte literatuur en suggesties voor verder lezen

You Know You're an MK When...
You read the international section before the comics.

Je weet dat je een MK bent wanneer...
Je het internationale nieuws leest voordat je aan de strips begint.

66

Boeken

- Bac-Fahner, drs. M.G., *Van heinde en ver(der). Aandachtspunten bij de re-entry van adolescenten third culture kids* (z.p. Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001) p.p.32
Te bestellen via www.intransit.nl
- Barnicoat, J., *Missionary Kids Manual 1+2* (Gerrards Cross: The International Office, z.j.) p.p. 63 en 71
Deze Engelstalige boekjes zijn speciaal geschreven voor ouders die met hun kinderen de zending in willen gaan, om hen voor te bereiden op de issues die zij en hun kinderen tegen kunnen komen. Deze boekjes zijn ook geschikt voor andere geïnteresseerden, en zijn te bestellen via www.wec-nederland.org
- Bowers (editor), J.M., *Raising Resilient MKs. Resources for Caregivers, Parents, and Teachers* (z.p., Association of Christian Schools International, 1998) p.p. 510
Dit boek is een verzameling van artikelen over onderwerpen die betrekking hebben op het geestelijke, psychologische en educatieve leven van Mission Kids. Het boek is in zijn geheel en gratis te downloaden op <http://www.missionarycare.com/ebook.htm>
- Janse (samenstelling), C., Nap-van Dalen (bewerking), C.N.M., *Meer dan koffers pakken. Praktische handreiking bij de repatriëring van zendingswerkers* (z.p., Instituut voor Transculturele en Missionaire Psychologie, 2001) p.p.40
Dit boekje biedt een praktische handreiking bij de repatriëring van zendingswerkers, en is te bestellen via www.intransit.nl
- Janse (samenstelling), K., Heldoorn-Reijnoudt, A., Nap-van Dalen (bijdragen), C.N.M., Bac-Fahner, drs. M.G., *Bruin Brood Met Kaas. Praktische handreiking over verlof houden voor zendingswerkers* (z.p. gezamenlijke uitgave van ZGG en InTransit, 2010) p.p. 120
Dit boekje biedt een praktische handreiking over verlof houden voor zendingswerkers, en is te bestellen via www.intransit.nl

⁶⁶ <http://www.members.kconline.com/kerr/mk.htm>

- Knell, M., *Burn-up or Splash down – Surviving the culture shock of re-entry* (Atlanta, London, Hyderabad: Authentic Publishing, 2007) p.p.184
Dit boek is geschreven met als doel het re-entry proces ietsies te vergemakkelijken, en bespreekt verschillende thema's met betrekking tot het re-entry proces waar een zendingsgezin doorheen gaat.
- Knell, M., *Families on the move. Growing up overseas – and loving it!* (Mill Hill, London & Grand Rapids, Michigan: Monarch Books, 2001) p.p. 189
Dit boek is geschreven voor gezinnen die in het buitenland wonen, gezinnen die erover denken om naar het buitenland te gaan en gezinnen die in het buitenland gewoond hebben en nu weer in hun eigen land wonen. Het bespreekt allerlei thema's waar deze gezinnen doorheen gaan en om moeten denken.
- Nes, J. van, *Het re-entry proces van Mission Kids: Een Pastoraal-Theologische reflectie op de praktijk van Pastorale hulpverlening aan terugkerende kinderen van zendelingen in Nederland*
Zijn thesis kan een waardevolle bijdrage leveren aan de huidige theorievorming omtrent de zorg voor zendelingen, missionkids, en het re-entryproces vanwege de pastoraal-theologische insteek, welke nog niet eerder is gedaan. Mensen die erover nadenken pastorale hulp te verlenen aan Mission Kids, raden we aan deze thesis te lezen. Deze thesis kan aangevraagd worden via www.mkfocus.nl
- Pollock, D.C., Reken, R.E. Van, *Third Culture Kids. The Experience of Growing Up Among Worlds* (Boston London: Nicholas Brealey Publishing, 2001) p.p. 333
Dit boek wordt wel gezien als 'de bijbel' onder de MK/TCK-literatuur. Het is een basiswerk waar veel andere literatuur over MK's en TCK's zich op baseert en uit put.
- Schoonveld, K., *Focus op MK's. Tips voor TFC's die aandacht willen geven aan MK's* (MK Focus, z.p., z.j.) p.p.16
Dit boekje legt kort uit wat MK's zijn, en geeft tips voor TFC's. Dit boekje is te bestellen via www.wec-int.nl
- Tassia, E., *The missionary kid survival guide* (USA: CafePress.com, 2008) p.p. 51
Een klein handboekje voor MK's, waarin verschillende onderwerpen aan bod komen met daarbij kleine opdrachtjes die de MK kan doen.
Te bestellen via <http://www.cafepress.com/tckshop>

Overige gebruikte literatuur

- Beleidsplan van MK Focus, te vinden op hun website:
http://www.mkfocus.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=21&Itemid=2
- Erickson, M.J., *Christian theology. Second edition* (Grand Rapids: Baker Books, 2003 [6e druk]), 1312pp.

- Malschaert, H. en Traas, M., *Werkboek jeugdcultuur, theorie en praktijk* (Baarn: HB uitgevers, 2002), 141pp.
- Meulen., H.C. van der, *Liefdevol oog en open oor. Handboek pastoraat in de christelijke gemeente* (Zoetermeer: boekencentrum, 2001 [2e druk]), 340pp.
- Wit, J., de, e.a., *Psychologie van de adolescentie. Basisboek* (Baarn: HB uitgevers, 2004 [23e druk]) 246pp.
- Verhoeven, N., *Wat is onderzoek? Praktijkboek methoden en technieken voor het hoger onderwijs* (z.p.: Boom Onderwijs, 2007) p.p. 334
- Vernon, M., *Pastorale zorg voor jonge mensen* (Kampen: Uitgeverij Voorhoeve, 1999 [Nederlandse editie]) p.p. 190

Websites

Nederlandse websites

- www.membercare.nl

Website van Member Care. Met onder meer informatie over de organisatie Member Care, en het netwerk waar Member Care mee werkt.

- www.intransit.nl

Website van InTransit. Met onder meer informatie over de organisatie InTransit en wat zij doen.

- www.mkfocus.nl

Website van MK Focus, met daarop ondermeer informatie over MK's, een forum, en informatie over wanneer en waar de volgende MK ontmoetingen in Nederland plaatsvinden.

Buitenlandse websites

- www.mkplanet.com

Een Engelstalige, internationale website, voor en door MK's. In het forum worden allerlei onderwerpen besproken door de MK's. Onderwerpen met betrekking tot het MK zijn, maar ook andere onderwerpen worden besproken. Het forum wordt druk bezocht, en er is allerlei informatie op te vinden.

- www.tcklife.com

Een Engelstalige, internationale website, voor mensen die werken met MK's en TCK's. Hierop is allerlei informatie te vinden met betrekking tot het werken met MK's en TCK's.

- www.members.kconline.com/kerr/mk.htm

Een Engelstalige website met daarop zo'n 150 "You know you're an MK when..." uitspraken van MK's van over de hele wereld. Leuk om te lezen en herkenbaar.